UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

27 päivänä lokakuuta 2010 *

Asiassa T-24/05,

Alliance One International, Inc., aiemmin Standard Commercial Corp., kotipaikka Danville, Virginia (Yhdysvallat),

Standard Commercial Tobacco Co., Inc., kotipaikka Wilson, Pohjois-Carolina (Yhdysvallat),

Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd, kotipaikka Vaduz (Liechtenstein),

edustajinaan aluksi asianajajat M. Odriozola Alén, M. Marañon Hermoso ja A. Emch, sittemmin Odriozola Alén ja asianajajat M. Barrantes Diaz ja A. João Vide,

kantajina,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään F. Castillo de la Torre ja É. Gippini Fournier,

vastaajana,

jossa kantajat vaativat unionin yleistä tuomioistuinta kumoamaan [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) 20.10.2004 tehdyn komission päätöksen K(2004) 4030 lopullinen,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja O. Czúcz sekä tuomarit I. Labucka ja K. O'Higgins (esittelevä tuomari),

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kantza,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 17.6.2009 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Asian tausta

1. *Kantajat ja hallinnollinen menettely*

1 World Wide Tobacco España, SA (jäljempänä WWTE) on yksi neljästä yrityksestä, jotka harjoittavat raakatupakan ensijalostusta Espanjassa (jäljempänä jalostajat tai espanjalaiset jalostajat).

2 Kolme muuta espanjalaista jalostajaa ovat Compañia española de tabaco en rama, SA (jäljempänä Cetarsa), Agroexpansión, SA ja Tabacos Españoles, SL (jäljempänä Taes).

3 Kaksi kolmasosaa WWTE:n osakepääomasta omisti vuoden 1995 ja 5.5.1998 välisenä aikana Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd (jäljempänä TCLT), joka on Standard Commercial Tobacco Co., Inc:n (jäljempänä SCTC) kokonaan omistama

tytäryhtiö; viimeksi mainittu on puolestaan yhdysvaltalaisen ylikansallisen Standard Commercial Corp:n (jäljempänä SCC) kokonaan omistama tytäryhtiö. Jäljelle jäänyt kolmasosa oli WWTE:n pääjohtajan ja kahden hänen perheenjäsenensä omistuksessa.

4 TCLT nosti 5.5.1998 omistusosuutensa WWTE:n pääomasta 86,94 prosenttiin; loput osakepääomasta jäi WWTE:n itsensä (9,73 prosenttia) ja yhden luonnollisen henkilön (3,33 prosenttia) omistukseen. Vuoden 1998 lokakuussa WWTE osti tämän luonnollisen henkilön osakkeet ja SCC hankki WWTE:n osakepääomasta 0,04 prosentin välittömän omistusosuuden. Vuoden 1999 toukokuussa TCLT ja SCC nostivat omistusosuutensa WWTE:n osakepääomasta 89,64 ja 0,05 prosenttiin; loput pääomasta jäi WWTE:n itsensä omistukseen.

5 SCC, SCTC ja TCLT ovat nyt esillä olevan asian kantajat. Konserniin, johon ne kuuluvat, viitataan jäljempänä nimellä Standard-konserni.

6 Euroopan komissio, jonka hallussa olevien tietojen mukaan espanjalaiset raakatupakan jalostajat olivat mahdollisesti rikkoneet EY 81 artiklaa, suoritti 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204) 14 artiklan nojalla 3.10. ja 4.10.2001 tarkastukset kolmen jalostajan eli Cetarsan, Agroexpansiónin ja WWTE:n toimitiloissa sekä Asociación Nacional de Empresas Transformadoras de Tabacon (jäljempänä Anetab) toimitiloissa.

7 Komissio suoritti 3.10.2001 tarkastuksen myös Maison des métiers du tabacin ja Fédération européenne des transformateurs de tabacin toimitiloissa ja 5.10.2001 Federación nacional de cultivadores de tabacon (jäljempänä FNCT) toimitiloissa.

8 Jalostajat ja Anetab toimittivat komissiolle vuoden 2002 tammikuussa ja helmikuussa joitakin tietoja. Tämän jälkeen komissio osoitti niille ja FNCT:lle useita tietopyyntöjä asetuksen N:o 17 11 artiklan perusteella. Komissio pyysi tietoja myös Espanjan maatalous-, kalastus- ja elintarvikeministeriöstä maataloustuotteita koskevasta Espanjan lainsäädännöstä.

9 Komissio aloitti 11.12.2003 nyt esillä olevaan asiaan johtaneen menettelyn ja antoi väitetiedoksiannon, jonka se osoitti 20 yritykselle ja yhdistykselle, muun muassa espanjalaisille jalostajille, Anetabille, FNCT:lle, kantajille ja Deltafina SpA:lle. Deltafina on italialainen yhtiö, jonka pääasialliseen toimintaan kuuluu raakatupakan ensijalostaminen Italiassa ja jalostetun tupakan markkinointi. Se kuuluu Taesin kanssa samaan konserniin eli siihen, jota johtaa Universal Corp. -niminen yhdysvaltalainen yhtiö.

10 Kyseessä olevat yritykset ja yhdistykset saivat tutustua komission tutkinta-aineistoon niille CD-ROMilla lähetettynä jäljennöksenä, ja ne toimittivat kirjallisia huomautuksia vastauksena komission esittämiin väitteisiin.

11 Kuuleminen järjestettiin 29.3.2004.

12 Kuultuaan kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa ja otettuaan huomioon kuulemismenettelystä vastaavan neuvonantajan lopullisen kertomuksen komissio teki 20.10.2004 [EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) päätöksen K(2004) 4030 (jäljempänä riidanalainen päätös), jonka tiivistelmä julkaistiin 19.4.2007 Euroopan unionin virallisessa lehdessä (EUVL L 102, s. 14).

2. *Riidanalainen päätös*

13 Riidanalainen päätös koskee kahta horisontaalisia rajoituksia käsittävää kartellia, joista sovittiin ja jotka toteutettiin espanjalaisilla raakatupakan markkinoilla.

14 Ensimmäisen kartellin, jossa olivat osallisina jalostajat ja Deltafina, tavoitteena oli vahvistaa vuosina 1996–2001 kunkin vuoden (korkein) keskimyyntihinta kullekin raakatupakkalajille, kaikki laadut mukaan luettuina, ja jakaa jokaisen raakatupakkalajin määrät, jotka jokainen jalostaja saattoi ostaa tuottajilta (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 74–76 ja 276 perustelukappale). Jalostajat ja Deltafina sopivat vuosina 1999–2001 myös kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukoista, jotka esitetään ”viljelysopimusten” liitteenä olevissa taulukoissa, sekä ”lisäehdoista” eli tuottaja- ja tuottajaryhmittymäkohtaisesta keskimääräisestä vähimmäishinnasta (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 77–83 ja 276 perustelukappale).

15 Jäljempänä viitataan edellä 14 kohdassa kuvailtuun kartelliin nimellä ”jalostajien kartelli”.

16 Toisen riidanalaisessa päätöksessä yksilöidyn kartellin osallisina olivat kolme espanjalaista maatalousalan etujärjestöä eli Asociación agraria de jóvenes agricultores (jäljempänä ASAJA), Unión de pequeños agricultores (jäljempänä UPA) ja Coordinadora de organizaciones de agricultores y ganaderos (jäljempänä COAG) ja lisäksi Confederación de cooperativas agrarias de España (jäljempänä CCAE). Tämän kartellin tavoitteena oli vahvistaa vuosina 1996–2001 kullekin vuodelle kunkin raakatupakkalajin laatuluokkien hintahaarukat, jotka ovat ”viljelysopimusten” liitteenä olevassa taulukossa, sekä ”lisäehdot” (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 77–83 ja 277 perustelukappale).

17 Jäljempänä viitataan edellä 16 kohdassa kuvailtuun kartelliin nimellä ”tuottajien edustajien kartelli”.

18 Komissio katsoo riidanalaisessa päätöksessä, että kummassakin näistä kartelleista on kyse EY 81 artiklan 1 kohdan yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta rikkomisesta (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 275–277 perustelukappale).

19 Tämän päätöksen 1 artiklassa komissio katsoo, että jalostajien kartellista ovat vastuussa espanjalaiset jalostajat, Deltafina, Dimon Inc. – eli sen konsernin emoyhtiö, johon Agroexpansión kuuluu – ja kantajat ja että tuottajien edustajien kartellista ovat vastuussa ASAJA, UPA, COAG ja CCAE (jäljempänä yhdessä tuottajien edustajat).

20 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa komissio määrää nämä yritykset ja tuottajien edustajat päättämään välittömästi 1 artiklassa tarkoitetut kilpailusääntöjen rikkomiset, sikäli kuin ne eivät olleet vielä tehneet näin, ja vastaisuudessa pidättymään todetusta kilpailusääntöjä rikkovasta toiminnasta sekä kaikista tavoitteiltaan tai vaikutuksiltaan vastaavista toimenpiteistä.

21 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa määrätään seuraavat sakot:

– Deltafina: 11 880 000 euroa

– Cetarsa: 3 631 500 euroa

– WWTE: 1 822 500 euroa

– Agroexpansión: 2 592 000 euroa

– Taes: 108 000 euroa

– ASAJA: 1 000 euroa

– UPA: 1 000 euroa

– COAG: 1 000 euroa

– CCAE: 1 000 euroa.

22 Riidanalaisen päätöksen 3 artiklasta käy ilmi myös, että kantajat ovat yhteisvastuussa WWTE:lle määrätyn sakon maksamisesta ja että Dimon on yhteisvastuussa Agroexpansiónille määrätyn sakon maksamisesta.

3. *Riidanalaisen päätöksen adressaatit*

23 Riidanalaisen päätöksen 2.4 kohdassa käsitellään adressaatteja koskevaa kysymystä (riidanalaisen päätöksen 357–400 perustelukappale).

24 Siinä komissio toteaa ensimmäiseksi, että on osoitettu, että espanjalaiset jalostajat ja Deltafina osallistuivat suoraan jalostajien kartelliin ja että ASAJA, UPA, COAG ja CCAE osallistuivat tuottajien edustajien kartelliin, minkä vuoksi jokaista näistä yrityksistä ja yhdistyksistä ”kehotetaan ottamaan vastuu kilpailusääntöjen rikkomisesta ja että ne ovat näin ollen kaikki [riidanalaisen päätöksen] adressaatteja” (riidanalaisen päätöksen 357 ja 358 perustelukappale). Tämän päätöksen 359–369 perustelukappaleessa komissio arvioi erityisesti sitä, mikä tehtävä Deltafinalla oli jalostajien kartellissa.

25 Seuraavaksi komissio arvioi kysymystä emoyhtiön joutumisesta vastuuseen tytäryhtiön kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevästä toiminnasta ja totesi, että nyt esillä olevassa asiassa tämä kysymys nousee esille kolmessa tapauksessa, joita ovat Agroexpansión, WWTE:n ja Taesin tapaukset (riidanalaisen päätöksen 370–400 perustelukappale).

26 Tältä osin komissio muistuttaa ensimmäiseksi periaatteista, joita sen mukaan asiassa on sovellettava (riidanalaisen päätöksen 371–374 perustelukappale).

27 Erityisesti komissio esittää seuraavat toteamukset:

– Sen määrittelemiseksi, onko emoyhtiön katsottava olevan vastuussa tytäryhtiönsä lainvastaisesta toiminnasta, on tarpeellista osoittaa, että tytäryhtiö ”ei päätä markkinakäyttäytymisestään itsenäisesti vaan noudattaa pääasiallisesti

emoyhtiön antamia ohjeita” (asia 48/69, Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok., s. 619, Kok. Ep. II, s. 25, 132 ja 133 kohta).

– Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, voidaan perustellusti olettaa, että emoyhtiö todella on vaikuttanut ratkaisevasti tytäryhtiönsä toimintaan (asia 107/82, AEG-Telefunken v. komissio, tuomio 25.10.1983, Kok., s. 3151, Kok. Ep. VII, s. 281, 50 kohta; asia C-286/98 P, Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9925, 29 kohta; yhdistetyt asiat T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, niin sanottu PVC II -tapaus, tuomio 20.4.1999, Kok., s. II-931, 961 ja 984 kohta).

– Tämä olettama voidaan vahvistaa ”tietyille asioille ominaisten erityisten tekijöiden” avulla.

– Sellaisten tytäryhtiöiden tapauksessa, jotka eivät ole kokonaan emoyhtiön määräysvallassa, emoyhtiö voi unionin tuomioistuimen mukaan vaikuttaa tytäryhtiönsä politiikkaan, kun sillä on sinä ajankohtana, jolloin rikkominen tapahtui, hallussaan enemmistö tytäryhtiön osakepääomasta (em. asia Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 136 kohta) tai kun sille annetaan ”jatkuvasti” tietoa kyseisen tytäryhtiön toimintatavoista ja kun se määrittelee suoraan sen toiminnan (em. asia AEG-Telefunken v. komissio, tuomion 52 kohta).

– Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yrityksen käsitteellä on katsottava tarkoitettavan kilpailuoikeuden alalla taloudellista kokonaisuutta kysymyksessä olevan sopimuksen kohteen kannalta arvioiden, vaikka oikeudellisesti katsoen tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaisikin useampi kuin yksi luonnollinen

henkilö tai oikeushenkilö (asia T-9/99, HFB ym. v. komissio, tuomio 20.3.2002, Kok., s. II-1487, 66 kohta, jossa viitataan asiaan 170/83, Hydrotherm, tuomio 12.7.1984, Kok., s. 2999, 11 kohta).

28 Toiseksi ja ennen Agroexpansiónin ja WWTE:n tapausten yksityiskohtaisempaa tarkastelua komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 375 perustelukappaleessa seuraavaa:

”Nyt esillä olevassa asiassa kolme neljästä espanjalaisesta raakatupakan jalostajasta ovat (100- tai 90-prosenttisesti) yhdysvaltalaisten ylikansallisten yhtiöiden määräysvallassa. Lisäksi on olemassa muita tosiseikkoja, jotka vahvistavat olettaman, jonka mukaan Agroexpansiónin ja WWTE:n emoyhtiöiden on katsottava olevan vastuussa niiden toiminnasta. Tässä tapauksessa molempien yhtiöiden – emoyhtiön ja sen tytäryhtiön – on katsottava olevan yhteisvastuussa – – [riidanalaisessa] päätöksessä todetuista kilpailusääntöjen rikkomisista.”

29 Komissio lisää riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa seuraavaa:

”[Sitä vastoin] väitetiedoksiannon toimittamisen ja asianosaisten kuulemisen jälkeen kävi ilmi, että asiakirja-aineistoon lisättyjen todisteiden avulla ei voitu perustella samankaltaista toteamusta siltä osin kuin on kyse Universalin – – ja Universal Leaf [Tobacco Co. Inc:n] omistusosuuksista Taesissa ja Deltafinassa. Emoyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden yhtiöoikeudellista yhteyttä lukuun ottamatta asiakirja-aineistossa ei ole minkäänlaista viittausta Universalin – – ja Universal Leafin aineelliseen osallistumiseen [riidanalaisessa päätöksessä] tarkasteltuihin tekoihin. Ei siis ole aiheellista yksilöidä niitä päätöksen adressaateiksi tässä asiassa. Sama toteamus on tehtävä sitä suuremmalla syyllä Intabex [Netherlands BV:n] osalta, koska sen 100-prosenttinen omistusosuus Agroexpansiónissa oli puhtaasti rahoituksellinen.”

30 Riidanalaisen päätöksen 377–386 perustelukappaleessa komissio tarkastelee Agroexpansiónin tapausta. Se toteaa muun muassa, että vuoden 1997 jälkimmäisestä puolikkaasta lähtien tämä yhtiö on ollut kokonaan Dimonin määräysvallassa sen kokonaan omistaman tytäryhtiön Intabex Netherlands BV:n (jäljempänä Intabex) välityksellä. Komissio päättelee tästä, että on perusteltua olettaa, että Dimonilla on ollut ainakin kyseisestä ajankohdasta lähtien ratkaiseva vaikutus Agroexpansiónin toimintaan. Komissio lisää, että muut sen asiakirja-aineiston seikat – joita se kuvailee riidanalaisen päätöksen 379–380 perustelukappaleessa – vahvistavat tämän olettaman. Lisäksi se hylkää tietyt Dimonin väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa esittämät väitteet, muun muassa väitteen, jonka mukaan komissio rikkoi syrjintäkiellon periaatetta, kun se katsoi, että Dimon oli vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta, mutta ei katsonut, että Cetarsan emoyhtiö eli Sociedad estatal de participaciones industriales (jäljempänä Sepi) oli vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Komissio perustelee tätä erilaista kohtelua sillä, että toisin kuin Dimon esitti, ”sen asiakirja-aineistoon – – ei sisälly Cetarsan ja Sepin välistä suoraa yhteydenpitoa nyt esillä olevan asian kohteesta”, että ”Sepin omistusosuus Cetarsasta vaikuttaa olevan ensisijaisesti taloudellinen ja vastaa Intabexin ja Agroexpansiónin välistä yhteyttä”, että ”(toisin kuin Agroexpansión) Cetarsa huolehtii kaikesta Sepi-konsernin tupakanjalostustoiminnasta ja tästä samasta syystä on ilmeistä, että sen hallinnointi tapahtuu erikseen” ja lopuksi että ”Cetarsa ei ole Sepin kokonaan omistama tytäryhtiö” (riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappale).

31 Komissio toteaa edellä 30 kohdassa esitettyjen seikkojen perusteella, että Dimonin ”on katsottava olevan Agroexpansiónin kanssa yhdessä vastuussa tämän viimeksi mainitun toiminnasta, joka [riidanalaisessa päätöksessä] on näytetty toteen sen ajanjakson osalta, joka alkoi vuoden 1997 jälkimmäisen puolikkaan aikana ja päättyi 10.8.2001” (riidanalaisen päätöksen 386 perustelukappale).

32 Komissio tarkastelee riidanalaisen päätöksen 387–400 perustelukappaleessa WWTE:n tapausta.

33 Se katsoo, että on aiheellista erotella kaksi ajanjaksoa, joista ensimmäinen alkoi vuonna 1995 ja päättyi vuoden 1998 toukokuussa ja toinen alkoi tästä viimeksi mainitusta ajankohdasta ja päättyi riidanalaisen päätöksen antamispäivänä.

34 Ensimmäisen ajanjakson osalta komissio toteaa ensinnäkin riidanalaisen päätöksen 388–390 perustelukappaleessa seuraavaa:

– Kaksi kolmasosaa WWTE:n osakepääomasta oli SCC:n omistuksessa TCLT:n kautta, joka oli SCTC:n tytäryhtiö.

– Loput WWTE:n osakepääomasta oli kolmen luonnollisen henkilön eli WWTE:n pääjohtajan ja kahden hänen perheenjäsenensä omistuksessa.

– WWTE:n yhtiökokouksissa tehtävien päätösten edellytyksenä oli, että niiden puolesta äänestävät osakkeenomistajat, jotka edustavat vähintään 75:tä prosenttia osakepääomasta.

– WWTE:n hallituksessa oli neljä yhtiökokouksen nimittämää jäsentä.

– Kaksi näistä jäsenistä – joista toinen oli WWTE:n pääjohtaja, jonka ääni oli ratkaiseva – edusti osakkeenomistajien vähemmistöä.

– Kahdesta muusta jäsenestä toinen oli SCC:n apulaisjohtaja V., joka oli vastuussa konsernin toiminnasta Euroopassa.

– WWTE:n hallituksen päätösten syntymiseen tarvittiin yksinkertainen enemmistö.

35 Riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa komissio toteaa edellä esitettyjen seikkojen perusteella, että ensimmäisen jakson aikana WWTE oli SCC:n (SCTC:n ja TCLT:n kautta) sekä WWTE:n pääjohtajan ja hänen perheensä yhteisessä määräysvallassa.

36 Seuraavaksi komissio ilmoittaa samassa perustelukappaleessa useista asiakirja-aineistoon sisältyvistä tekijöistä, jotka komission mukaan osoittavat, että tämän saman jakson aikana SCC:llä ”ja/tai sen tytäryhtiöillä” oli tosiasiallista vaikutusta WWTE:n toimintaan Espanjassa.

37 Lopuksi komissio esittää riidanalaisen päätöksen 392 perustelukappaleessa, että kyseiset seikat huomioon ottaen ”on todettava, että vaikka vuoden 1996 ja vuoden 1998 toukokuun välisenä aikana SCC:n määräysvallassa oli sen tytäryhtiöiden TCLT:n ja SCTC:n kautta vain kaksi kolmasosaa WWTE:n osakepääomasta, se oli kuitenkin ottanut käyttöön tiettyjä mekanismeja, jotka yhdessä mahdollistivat sen, että SCC tiesi tytäryhtiönsä toiminnasta Espanjassa, ja näin ollen sen, että se päätti tosiasiallisesti tämän kaupallisesta politiikasta”.

38 Jälkimmäisen ajanjakson osalta komissio ilmoittaa riidanalaisen päätöksen 393–398 perustelukappaleessa useita seikkoja, joista sen mukaan käy ilmi, että vuoden 1998 toukokuusta alkaen WWTE oli yksinomaan SCC:n määräysvallassa joko suoraan tai SCTC:n ja TCLT:n kautta ja että SCC:llä oli ratkaiseva vaikutus WWTE:n kaupalliseen politiikkaan. Nämä seikat ovat seuraavat:

– Vuoden 1998 toukokuussa TCLT korotti omistusosuutensa WWTE:n osakepääomasta 86,94 prosenttiin siten, että loput osakepääomasta jäi WWTE:n itsensä (9,73 prosenttia) ja yhden luonnollisen henkilön (3,33 prosenttia) omistukseen.

– Vuoden 1998 lokakuussa WWTE osti tämän viimeksi mainitun henkilön osakkeet ja SCC hankki WWTE:stä 0,04 prosentin suuruisen välittömän omistusosuuden.

– Vuoden 1999 toukokuussa TCLT ja SCC korottivat omistusosuutensa WWTE:n osakepääomasta 89,64 ja 0,05 prosenttiin.

– Äänestystä koskeviin sääntöihin WWTE:n yhtiökokouksessa ei ole tehty muutoksia, joten vuoden 1998 toukokuusta lähtien määräysvalta päätösten tekemisessä tässä hallituksessa on ollut SCC:llä.

– Kaksi WWTE:n hallituksen jäsentä, jotka edustivat vähemmistöosakkeenomistajia, irtisanoutui ja heidän tilalleen tuli yhtiökokouksessa nimitetyt kaksi uutta jäsentä.

– Vuoden 1998 toukokuusta lähtien WWTE:n hallituksen päätösten syntymiseen tarvittiin sen jäsenistä kolmen neljäsosan puoltava äänten enemmistö.

– V on osallistunut vuodesta 1998 WWTE:n ja tuottajien ryhmittymien välisten sopimusten tekemiseen.

– WWTE:n ”menettelyiden ja sisäisen tarkastuksen järjestelmien käsikirjassa” vuodelta 2000 (jäljempänä WWTE:n käsikirja) mainitaan, että ”pääjohtaja on hankintajohtajan kanssa suoraan vastuussa [sopimusten tekomenettelystä] emoyhtiön, joka hyväksyy kauden talousarvion joka vuosi maaliskuussa, ennalta myöntämällä luvalla”.

39 Riidanalaisen päätöksen 399 perustelukappaleessa komissio toteaa, että ”väitteillä, jotka SCC esitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, ei voida perustella sitä, että tältä osin tehdään erilainen päätös”. Erityisesti komissio katsoo, että ”se, että sen espanjalaisella tytäryhtiöllä on paikallinen johto, [ei kumoa päätelmää, jonka mukaan] SCC:llä oli ratkaiseva vaikutus tähän tytäryhtiöön”.

40 Näiden eri seikkojen valossa komissio toteaa riidanalaisen päätöksen 400 perustelukappaleessa, että ”SCC:llä ja/tai sen tytäryhtiöillä SCTC:llä ja TCLT:llä” on ollut ratkaiseva vaikutus WWTE:n kaupalliseen politiikkaan ainakin vuodesta 1996 ja että niiden on siis katsottava olevan yhteisvastuussa toiminnasta, josta WWTE:tä arvostellaan, ja että ne on siis yksilöitävä riidanalaisen päätöksen adressaateiksi.

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

41 Kantajat nostivat nyt käsiteltävänä olevan kanteen unionin yleiseen tuomioistuimeen 21.1.2005 toimittamallaan kannekirjelmällä.

42 Samana päivänä WWTE nosti kanteen, jossa se vaati sille riidanalaisessa päätöksessä määrätyn sakon määrän alentamista (asia T-37/05).

43 Agroexpansión nosti 22.1.2005 myös kanteen, jossa se vaati sille riidanalaisessa päätöksessä määrätyn sakon määrän alentamista (T-38/05).

44 Dimon nosti 28.1.2005 kanteen, jossa se vaati riidanalaisen päätöksen kumoamista osittain tai toissijaisesti sille tässä päätöksessä määrätyn sakon määrän alentamista (asia T-41/05).

45 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 1.8.2005 toimittamallaan kirjeellä kantajat vaativat nyt esillä olevan asian yhdistämistä asioihin T-37/05, T-38/05 ja T-41/05.

46 Unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 7.9.2005 toimittamallaan kirjeellä komissio ilmoitti unionin yleiselle tuomioistuimelle katsovansa, että menettelyn tehokkuutta ei voitu huomattavasti parantaa yhdistämällä neljä asiaa ja että se antaisi unionin yleisen tuomioistuimen päättää, oliko yhdistämistä koskeva vaatimus aiheellista hyväksyä vai ei.

47 Unionin yleinen tuomioistuin ei hyväksynyt tätä yhdistämistä koskevaa vaatimusta.

48 Esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella unionin yleinen tuomioistuin (neljäs jaosto) päätti aloittaa suullisen käsittelyn ja kehotti työjärjestyksensä 64 artiklan mukaisena prosessinjohtotoimenpiteenä komissiota toimittamaan yhden asiakirjan ja vastaamaan tiettyihin kysymyksiin. Komissio vastasi näihin pyyntöihin asetetussa määräajassa.

49 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 17.6.2009 pidetyssä istunnossa.

50 Kantajat vaativat, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen niitä koskevilta osin

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

51 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

52 Kantajat vetoavat kanteensa tueksi kahteen kanneperusteeseen. Ensimmäinen kanneperuste jakautuu kahteen osaan. Ensimmäinen osa koskee sitä, että EY 81 artiklan 1 kohtaa ja [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 23 artiklan 2 kohtaa on sovellettu virheellisesti. Toinen osa, johon on vedottu toissijaisesti, koskee sitä, että perustelut ovat riittämättömät. Toinen kanneperuste koskee sitä, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta on loukattu. Koska nämä kaksi kanneperustetta liittyvät toisiinsa läheisesti, niitä on aiheellista tarkastella yhdessä.

1. *Asianosaisten lausumat*

53 Kantajat väittävät ensimmäisen kanneperusteen ensimmäisessä osassa, että komissio sovelsi virheellisesti EY 81 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa, kun se katsoi, että ne ovat vastuussa WWTE:n tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

54 Kantajat esittävät, että oikeuskäytännön ja komission päätöskäytännön mukaan kahden kumulatiivisen edellytyksen on täytyttävä, jotta yrityksen voidaan katsoa olevan vastuussa toisen yrityksen tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta: ensimmäisen yrityksen on paitsi kyettävä vaikuttamaan ratkaisevalla tavalla jälkimmäisen yrityksen toimintaan myös pitänyt tosiasiallisesti käyttää tätä vaikutusvaltaa.

55 Ensimmäisen edellytyksen osalta kantajat väittävät, että vuoden 1998 toukokuuta edeltäneen ajanjakson aikana TCLT ei kyennyt vaikuttamaan ratkaisevalla tavalla WWTE:n kaupalliseen politiikkaan eikä sillä ollut valtaa johtaa WWTE:tä siinä määrin, että se olisi voinut evätä WWTE:ltä kaiken todellisen itsenäisyyden sen markkinatoiminnan määrittelyssä. Kantajat katsovat, että komissio katsoi näin ollen virheellisesti TCLT:n ja vastaavasti SCTC:n ja SCC:n olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, johon WWTE syyllistyi kyseisen ajanjakson aikana.

56 Kantajat vetoavat väitteidensä tueksi muun muassa siihen, että SCTC:llä ja SCC:llä oli vain välillinen omistusosuus WWTE:ssä, siihen, että yhtäältä TCLT ja toisaalta WWTE:n pääjohtaja ja hänen perheensä käyttivät jaettua määräysvaltaa WWTE:ssä ja siihen, että ”asiakirja-aineiston seikoista”, joihin komissio vetoaa riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa, ei käy ilmi, että kantajat kykenivät vaikuttamaan ratkaisevalla tavalla WWTE:hen.

57 Kantajat katsovat, että yrityskeskittymien valvonnasta 20.1.2004 annetussa asetuksessa (EY) N:o 139/2004 (EUVL L 24, s. 1) tarkoitetulla ”yhteisen määräysvallan” käsitteellä ei tarkoiteta valtaa käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa. Tältä osin ne väittävät ensiksi, että kyseistä asetusta ei voida soveltaa analogisesti nyt esillä olevaan asiaan. Toiseksi ne väittävät, että vaikka kyseisestä asetuksesta voitaisiin löytää jonkinlaista ohjeistusta, käsitteen ”valta vaikuttaa ratkaisevalla tavalla tytäryhtiön kaupalliseen politiikkaan” määrittelemiseen soveltuu ”yksinkäytetyn määräysvallan” käsite eikä ”yhteisen määräysvallan” käsite.

58 Siltä osin kuin on kyse vuoden 1998 toukokuun jälkeisestä ajanjaksosta, kantajat tunnustavat, että ne kykenivät vaikuttamaan ratkaisevalla tavalla WWTE:hen.

59 Toisen edellytyksen osalta kantajat väittävät ensiksi, että jotta tämä edellytys täyttyisi, emoyhtiön on pitänyt antaa tytäryhtiölleen suoria toimintaohjeita kilpailusääntöjen rikkomiseksi tai sen on pitänyt osallistua rikkomiseen suoraan. Tämän väitteen tueksi ne vetoavat muun muassa komission riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa tekemään toteamukseen, jonka mukaan ”emoyhtiöiden ja niiden tytäryhtiöiden yhtiöoikeudellista yhteyttä lukuun ottamatta asiakirja-aineistossa ei ole minkäänlaista viittausta Universalin – – ja Universal Leafin aineelliseen osallistumiseen [riidanalaisessa päätöksessä] tarkasteltuihin tosiseikkoihin”.

60 Kantajat katsovat, että komissio erehtyy väittäessään, että ratkaisevan vaikutusvallan todellisen käyttämisen osoittamiseksi riittää, kun esitetään todisteet siitä, että tytäryhtiö ei määrittele täysin itsenäisesti markkinatoimintaansa, osoittamatta erityistä yhteyttä kilpailusääntöjä rikkovan toiminnan kanssa. Yhtäältä ne katsovat, että oikeuskäytäntö, johon komissio viittaa, ei tue komission puoltamaa kantaa. Toisaalta ne toteavat, että kyseistä vaikutusvaltaa on käytettävä ”rikkomiseen liittyvään kaupalliseen politiikkaan”. Nyt esillä olevassa asiassa kilpailusääntöjen rikkominen kuitenkin

tehtiin kantajien mukaan raakatupakan oston markkinoilla eli sellaisilla markkinoilla, joilla WWTE on täysin itsenäinen ja jotka eivät ole osa sen ”kaupallista politiikkaa tai myyntipolitiikkaa”. Vastaavasti kantajat arvostelevat sitä, että komission käyttämä selvitysaineisto koskee vain rahoitusta ja tupakan myyntiä eikä raakatupakan ostoja.

61 Toiseksi kantajat väittävät, että kun on kyse vertikaalisesti integroituneesta konsernista, konsernin johdossa olevan yrityksen ei voida automaattisesti katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Tällaisessa vastuussa voidaan katsoa olevan vain sellaisen emoyhtiön, joka on antanut ohjeita kyseessä olevalle tytäryhtiölle tai joka on johtanut olennaisesti tämän tytäryhtiön toimintaa.

62 Kolmanneksi kantajat väittävät, että komission tehtävänä on osoittaa, että ne antoivat ohjeita WWTE:lle. Ne väittävät, ettei voida olettaa, että kun yritys omistaa toisen yrityksen osakepääoman kokonaan, se käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tämän viimeksi mainitun kaupallisen politiikan määrittämisessä. Kantajat korostavat muun muassa sitä, että edellä 27 kohdassa mainituissa asiassa AEG-Telefunken vastaan komissio ja niin sanotussa PVC II -tapauksessa annetuissa tuomioissa yhteisöjen tuomioistuimet eivät vain käyttäneet tällaista olettamaa vaan ne tarkastelivat myös perusteellisesti kysymystä emoyhtiön osallisuudesta kilpailusääntöjen rikkomiseen.

63 Kantajat katsovat joka tapauksessa, että komissio ei esittänyt edellä mainittua oletamaa väitetiedoksiannossa eikä riidanalaisessa päätöksessä. Näin ollen komissio ei voi viitata siihen ensimmäistä kertaa vastineessa. Kantajat lisäävät, että komissio totesi riidanalaisen päätöksen 18 ja 376 perustelukappaleessa, että vaikka kyseessä on tapaus, jossa emoyhtiö omistaa tytäryhtiön osakepääoman kokonaan, komission oli hankittava lisäselvitystä, jotta tytäryhtiön emoyhtiön voitiin katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta.

64 Lisäksi kantajat korostavat sitä, että komission on osoitettava, että niistä jokainen on tosiasiallisesti käyttänyt ratkaisevaa vaikutusvaltaa. Tässä yhteydessä ne väittävät muun muassa, ettei komissio voi väittää, että V ”on hoitanut tehtäviä konsernin johdossa” asiassa T-31/99, ABB Asea Brown Boveri vastaan komissio, 20.3.2002 annetun tuomion (Kok., s. II-1881) 37 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Kantajat korostavat, että V ei koskaan ole toiminut SCC:n nimittämänä johtotehtävissä toimivana henkilönä – häntä ei siten voida rinnastaa tässä tuomiossa tarkoitettuihin ”ylimpään johtoon” kuuluviin henkilöihin – ja että hän ei ollut myöskään henkilö, joka vastasi kaikesta Standard-konsernin toiminnasta jollakin tietyllä alueella tai jossakin tietyssä maassa, tai henkilö, joka vastaa kyseisessä konsernissa kaikkien kyseisellä toimialalla toimivien yritysten maailmanlaajuisesta kaupallisesta johtamisesta. Kantajat täsmentävät, että V:n tehtävänä oli edustaa Standard Commercial Tobacco Services Ltd:tä (jäljempänä SCTL) Euroopassa mutta että hänen toimivaltuutensa perustuivat siihen, että hän oli paikallisten tytäryhtiöiden – kuten WWTE:n – hallituksen jäsen, eivätkä siihen, että SCC olisi antanut hänelle toimeksiannon. V:n tehtävät rajoittuivat kantajien mukaan Standard-konsernin kansainvälisten myyntien verkoston kautta toteutettavan jalostetun tupakan myynnin koordinointiin.

65 Neljänneksi kantajat käsittelevät vuoden 1998 toukokuuta edeltänyttä ajanjaksoa. Ne väittävät, että komissio ei ole esittänyt riittävää näyttöä siitä, että joku niistä antoi tämän jakson aikana WWTE:lle ohjeet ryhtyä toimimaan kilpailusääntöjen vastaisella tavalla. Kantajat katsovat erityisesti, että riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa mainittujen seikkojen todistusvoima ei ole tältä osin riittävä.

66 Tämän viimeksi mainitun kohdan osalta kantajat väittävät ensiksi, että komissio ei ole esittänyt lainkaan selvitystä tai perusteluja TCLT:n osalta. Kantajat korostavat etenkin sitä, että tämä viimeksi mainittu on yritys, jolla ei ole omaa toimintaa ja jonka omistusosuus WWTE:ssä on luonteeltaan puhtaasti rahoituksellinen.

67 Toiseksi kantajat väittävät, että V työskenteli SCTL:n eikä SCC:n palveluksessa. Ne lisäävät, että komission väite, jonka mukaan V oli yleisesti vastuussa Standard-konsernin toiminnasta Euroopassa ja toimi SCC:n edustajana, on hyvin yleisluonteinen ja näin ollen täysin perusteeton. Joka tapauksessa kantajat katsovat, että nämä seikat eivät osoita, että SCTC antoi WWTE:lle suoria ohjeita toimia kilpailusääntöjen vastaisella tavalla.

68 Kolmanneksi kantajat toteavat, että komission ilmoitus, jonka mukaan V ”vastasi WWTE:n ja sen emoyhtiöiden välisistä suhteista” (riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappale) on myös hyvin yleisluonteinen ja näin ollen täysin perusteeton. Kantajat väittävät muun muassa, ettei komissio osoita, että kyseisiin ”suhteisiin” kuului ohjeiden antaminen WWTE:lle.

69 Neljänneksi kantajat väittävät, että WWTE:n hallituksen 25.3. ja 26.3.1996 pitämän kokouksen pöytäkirjassa, joka mainitaan riidanalaisen päätöksen 391 kohdassa, viitataan vain SCTC:hen siten, että komission sen perusteella esittämät väitteet eivät koske SCC:tä ja TCLT:tä. SCTC lisää, että tästä pöytäkirjasta ei käy ilmi, että se antoi WWTE:lle ohjeen toimia kilpailusääntöjen vastaisella tavalla. SCTC:tä kuultiin vain kysymyksistä, jotka eivät liity raakatupakan ostoon eli muun muassa jalostetun tupakan myynnistä ja poikkeuksellisista menoista, ja sen suostumus tarvitaan vain kyseisessä yhteydessä.

70 Viidenneksi TCLT esittää, että komissio ei väittänyt, että yksikään riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa mainituista fakseista koski sitä. SCC väittää, että nämä faksit lähetettiin SCTC:hen, ei SCC:hen, sidoksissa olevan yhtiön työntekijälle. Kyseisten faksien lähettäjä on erehtynyt mainitessaan nimen ”Standard Commercial UK” tietyissä fakseissa, koska SCC:llä ei ole edustajaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa. Myös se, että V mainitaan SCC:n vuosikertomuksissa SCC:n apulaispääjohtajan ominaisuudessa, on virhe. SCTC puolestaan toteaa, että kyseessä olevissa fakseissa

vain mainitaan, että on mahdollista, että V:lle ilmoitettiin WWTE:n toiminnasta, ja katsoo, ettei siitä voida päätellä, että SCTC antoi WWTE:lle ohjeen toimia kilpailusääntöjen vastaisella tavalla.

71 Viidenneksi kantajat tarkastelevat vuoden 1998 toukokuun jälkeistä ajanjaksoa. Ne väittävät, että komissio ei esittänyt riittävästi selvitystä siitä, että jokin kantajista olisi antanut tämän jakson aikana WWTE:lle ohjeen ryhtyä toimimaan kilpailusääntöjen vastaisella tavalla.

72 Tältä osin ne esittävät ensiksi, että riidanalaisen päätöksen 396 ja 398 perustelukappaleessa esitetyt toteamukset koskevat vain SCTC:tä.

73 Toiseksi kantajat arvostelevat toteamuksia, jotka komissio tekee riidanalaisen asetuksen 398 perustelukappaleessa ja alaviitteessä nro 313. Ensimmäiseksi kantajat katsovat, että ”espanjalaiset pitkän aikavälin toimitussopimukset”, joihin tässä alaviitteessä viitataan, eivät liity millään tavoin kyseessä oleviin kilpailusääntöjen rikkomisiin eikä niiden avulla siis voida osoittaa, että jokin kantajista antoi WWTE:lle ohjeen ryhtyä kilpailusääntöjen vastaiseen toimintaan. Seuraavaksi kantajat väittävät, että komissio ei myöskään voi tukeutua WWTE:n käsikirjaan. Tältä osin kantajat väittävät yhtäältä, että käsikirja ei osoita riittävällä tavalla, että SCTC antoi WWTE:lle ohjeen rikkoa kilpailusääntöjä. Toisaalta kantajat esittävät, että kyseisessä käsikirjassa ”todetaan, että SCTC:n on annettava suostumuksensa ennen sopimuksentekomenettelyn alkua”, mikä merkitsee käytännössä sitä, että sen ”on annettava suostumus Espanjasta ostettavan tupakan määriin”. Kantajat täsmentävät, että suostumus annetaan vuosittaisen talousarvion hyväksymisen yhteydessä eikä suostumus ole lupa ostaa tiettyyn hintaan tai vahvistaa hinta tietyn menetelmän tai kaavan/laskukaavan avulla. SCTC:n sallimien menojen rajoissa WWTE ”toteuttaa riippumatonta ostopolitiikkaa täysin itsenäisesti”. Kantajat lisäävät, että käsikirja on laadittu vuonna 2000, joten sen avulla ei

voida osoittaa, että SCTC käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:ssä vuoden 1998 toukokuusta alkaen.

74 Kuudenneksi kantajat katsovat osoittaneensa oikeudellisesti riittävällä tavalla, että WWTE toimi markkinoilla itsenäisesti eikä kantajien ohjeiden mukaan, kun EY 81 artiklan 1 kohdan rikkominen tapahtui.

75 Tältä osin kantajat toteavat ensiksi, että komissio ei ole kiistänyt sitä, että WWTE:llä on oma paikallisjohto.

76 Toiseksi ne vetoavat siihen, että WWTE:llä oli omat varat ja oma henkilöstö.

77 Kolmanneksi kantajat toistavat, että SCTC osallistui jalostetun tupakan markkinointiin ja myyntiin, kun taas WWTE vastasi yksin raakatupakan ostoista.

78 Neljänneksi kantajat esittävät, että Standard-konsernin rakenne on hajautettu ja että ”Espanjan tupakkamarkkinat edustavat mitättömän pientä osaa konsernin yleisestä toiminnasta”.

79 Viidenneksi kantajat toteavat vastauksessaan, että TCLT:llä oli vain rahoitusomaisuutta, että se ei harjoittanut minkäänlaista toimintaa ja että sillä ei ollut palveluksessaan henkilöstöä. Kantajat esittävät, että TCLT osti WWTE:ltä jalostettua tupakkaa vain ”muodollisesti”, ”jotta WWTE:n kirjanpitoon voitiin merkitä voittoa”, ja että

SCTC ei ollut lainkaan kiinnostunut tämän viimeksi mainitun ostostrategiasta, joka kuluu olennaisilta osin WWTE:n pääjohtajan yksinomaiseen vastuualueeseen.

80 Kantajat toteavat kaikkien edellä esitettyjen toteamusten perusteella, että komissio ei osoittanut riittävällä tavalla, että jokin niistä antoi WWTE:lle ohjeen ryhtyä kilpailusääntöjen vastaiseen toimintaan. Näin ollen komissio sovelsi kantajien mukaan virheellisesti EY 81 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohtaa.

81 Kantajat väittävät ensimmäisen kanneperusteen toisessa osassa, johon ne vetoavat toissijaisesti, että komissio rikkoi EY 253 artiklaa, kun se jätti perustelematta riittävällä tavalla arviotaan, jonka mukaan kantajien on katsottava olevan yhteisvastuussa WWTE:n toiminnasta.

82 Toisen kanneperusteen yhteydessä kantajat väittävät ensiksi, että komissio käytti kahta erilaista arviointiperustetta sen toteamiseksi, että Universal, Universal Leaf Tobacco Co. Inc. (jäljempänä Universal Leaf) ja Sepi eivät olleet vastuussa tytäryhtiöidensä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Kantajien mukaan komissio tarkasti, oliko asiakirja-aineistossa yhtäältä ”viitteitä siitä, että Universal ja Universal Leaf osallistuivat [riidanalaisessa päätöksessä] tarkasteltuihin tekoihin” (riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappale) ja toisaalta ”Cetarsan ja Sepin välisiä suoria yhteydenpitoja nyt esillä olevan asian kohteesta” (riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappale).

83 Komissio ei kuitenkaan esittänyt riidanalaisessa päätöksessä minkäänlaista selvitystä SCC:n, SCTC:n tai TCLT:n aineellisesta osallistumisesta WWTE:n tekemään kilpailusääntöjen rikkomiseen tai niistä minkään suorasta yhteydenpidosta WWTE:n kanssa nyt esillä olevan asian kohteesta.

84 Toiseksi kantajat väittävät, että komissio myös kohteli suotuisammin Intabexiä kuin TCLT:tä. Ne arvostelevat sitä, että toisin kuin Intabex, TCLT luettiin riidanalaisen päätöksen adressaatiksi ja sen katsottiin olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta, vaikka sen omistusosuus tässä tytäryhtiössä on puhtaasti rahoituksellinen; komissio ei myöskään esittänyt näyttöä TCLT:n aineellisesta osallistumisesta tekoihin, joista WWTE:tä arvostellaan.

85 Kantajien mukaan sillä, että TCLT ei maininnut väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, että sen omistusosuus WWTE:stä oli puhtaasti rahoituksellinen, ei ole merkitystä. Ne katsovat, että komission kuului osoittaa, että TCLT:n voitiin katsoa olevan vastuussa. Lisäksi ne katsovat, että komissio ei voi tehokkaasti väittää, että TCLT oli WWTE:n pääasiallinen ostaja vuodesta 1996 vuoteen 1999. Yhtäältä nimittäin ostot suoritettiin yksinomaan verotuksellisista syistä eikä TCLT vastaanottanut käytännössä yhtään tupakan toimitusta. Toisaalta komissio ei esittänyt tätä väitettä riidanalaisessa päätöksessä.

86 Kolmanneksi kantajat korostavat, etteivät ne vetoa omaksi edukseen lainvastaiseen toimenpiteeseen, joka on toteutettu kolmannen osapuolen eduksi. Tarkemmin sanottuna ne eivät väitä, että se, ettei komissio katsonut Universalin, Universal Leafin, Sepin tai Intabexin olleen vastuussa tai se, ettei se osoittanut näille riidanalaista päätöstä, olisi lainvastaista. Kantajat väittävät, että jos komissio katsoo tietyn arviointiperusteen perusteella, että jonkin yrityksen ei kuulu olla riidanalaisen päätöksen adressaatti, sen on sovellettava tätä samaa arviointiperustetta kaikkiin muihinkin asianomaisiin yrityksiin yhtäkään syrjimättä.

87 Komissio katsoo, että ensimmäinen kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

88 Ensiksi komissio on samalla kannalla kantajien kanssa siitä, että jotta emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta, sillä on yhtäältä oltava mahdollisuus käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tämän tytäryhtiön kaupallisen toiminnan harjoittamisessa ja sen on toisaalta pitänyt käyttää tätä vaikutusvaltaa.

89 Ensimmäisen näistä edellytyksistä lainsäätäjä on komission mukaan määritellyt melko täsmällisesti asetuksessa N:o 139/2004. Komissio viittaa erityisesti asetuksen 3 artiklan 2 ja 3 kohtaan. Lisäksi se hylkää kantajien väitteen, jonka mukaan vaikutusvalta on ”ratkaiseva” vain, jos se kuuluu yhdelle taholle (ks. edellä 57 kohta).

90 Kun on kyse edellä 88 kohdassa tarkoitetuista edellytyksistä jälkimmäisestä, komissio kiistää kantajien kannan, jonka mukaan sen täyttyminen edellyttää, että emoyhtiö on antanut tytäryhtiölleen ohjeen rikkoa EY 81 artiklaa tai osallistunut suoraan kilpailusääntöjen rikkomiseen. Komissio toteaa, että kun oikeuskäytännössä määritellään tämä edellytys, siinä viitataan jatkuvasti siihen, että tytäryhtiö ei päätä itsenäisesti markkinatoiminnastaan, eikä siinä edellytetä erityistä yhteyttä kilpailusääntöjen vastaisen toiminnan kanssa.

91 Komissio väittää, että se, että emoyhtiö on edustettuna tytäryhtiön hallituksessa, on yksi todiste, joka saattaa osoittaa, että valtaa määrätä tytäryhtiön politiikasta on tosiasiallisesti käytetty. Komissio lisää, että tytäryhtiö on todennäköisesti vähemmän itsenäinen, kun se toimii emoyhtiön kanssa samoilla markkinoilla tai emoyhtiön markkinoihin läheisesti liittyvillä markkinoilla. Näiden yleisten tekijöiden lisäksi tietyt erityiset tekijät voivat edesauttaa sen osoittamista, että emoyhtiö osallistuu tytäryhtiönsä kaupalliseen politiikkaan tai että se on ottanut käyttöön mekanismeja, joiden avulla se voi valvoa tytäryhtiönsä toimintaa.

92 Komissio lisää, että oikeuskäytännössä on katsottu, että kun emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan, emoyhtiön oletetaan käyttävän mahdollisuuttaan vaikuttaa tytäryhtiönsä toimintaan. Emoyhtiö voi kumota tämän olettaman esittämällä todisteita, jotka osoittavat, että todellisuudessa kyseinen tytäryhtiö toimii markkinoilla itsenäisesti.

93 Komissio täsmentää, että edellä mainittua olettamaa sovelletaan sekä siinä tapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä välittömästi ja kokonaan, että siinä tapauksessa, jossa se omistaa tytäryhtiönsä kokonaan mutta vain välillisesti.

94 Toiseksi komissio tarkastelee vuoden 1998 toukokuuta edeltänyttä ajanjaksoa.

95 Tässä yhteydessä se väittää ensimmäiseksi, että se osoitti riidanalaisen päätöksen 388, 390 ja 391 perustelukappaleessa oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kantajilla oli mahdollisuus käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:hen tämän ajanjakson aikana.

96 Toiseksi komissio väittää, että riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa mainitaan useita tekijöitä, jotka osoittavat, että WWTE:n emoyhtiöt olivat ottaneet käyttöön asianmukaisia mekanismeja, joiden avulla ne saattoivat käyttää tehokkaasti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n kaupallisen toiminnan harjoittamisessa. Tässä asiayhteydessä komissio täsmentää, että se, että ratkaisevaa vaikutusvaltaa on tosiasiallisesti käytetty, on paras objektiivinen arviointiperuste sen määrittelemiseksi, kykenikö emoyhtiö käyttämään tällaista vaikutusvaltaa.

97 Mainittujen tekijöiden osalta komissio korostaa ensimmäiseksi V:n tehtäviä ja vastuuta Standard-konsernissa. Se katsoo etenkin, että kantajat eivät voi käyttää perusteena

sitä, että V ei ollut SCC:n, SCTC:n tai TCLT:n työntekijä ja että hän ei toiminut yhdessäkään näistä yhtiöistä ”corporate officerin” tehtävissä. Komission mukaan merkitystä on vain sillä, ”hoitiko hän tehtäviä konsernin johdossa” (ks. edellä 64 kohdassa mainittu asia ABB Asea Brown Boveri v. komissio, tuomion 37 kohta).

98 Seuraavaksi komissio viittaa 25.3. ja 26.3.1996 pidetyn WWTE:n hallituksen kokouksen pöytäkirjaan.

99 Lisäksi komissio väittää, että riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa mainitusta kirjeenvaihdosta käy ilmi, että WWTE:n pääjohtaja antoi V:lle tietoa paitsi tämän yhtiön tupakan ostotoiminnasta myös hintasopimuksista ja muiden jalostajien kanssa sovituista määristä.

100 Kolmanneksi komissio väittää, että se, että TCLT on Standard-konsernissa ainoa yhtiö, jolla on suora omistusosuus WWTE:stä, ei ole esteenä sille, että SCC ja SCTC käyttävät ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:ssä. Komissio väittää, että useat tekijät osoittavat, että WWTE:n ja kantajien välillä on yhteys. Tältä osin se korostaa etenkin sitä, että TCLT nimesi WWTE:n hallituksen neljästä jäsenestä kaksi ja oli WWTE:n pääasiallinen asiakas vuodesta 1996 vuoteen 1999, että SCTC harjoittaa toimintaa tupakan jalostuksen ja markkinoinnin alalla ja on ollut vuodesta 2000 lähtien WWTE:n pääasiallinen asiakas ja että SCC:n apulaispääjohtaja, joka vastaa toiminnasta tupakka-alalla Euroopassa, on WWTE:n hallituksen jäsen. Komissio katsoo, että jokaisella yhtiöllä on tässä konsernissa määritelty tehtävä: WWTE ostaa raakatupakan Espanjasta ja jalostaa sen, minkä jälkeen TCLT ja SCTC ostavat suoraan sen tuotannon ja seuraavaksi nämä viimeksi mainitut saattavat tämän tuotannon markkinoille SCC:n, joka koordinoi konsernin eri operatiivisten yhtiöiden toimintoja, myyntiverkoston kautta.

101 Komissio toteaa kaikesta edellä esitetystä, ettei se tehnyt minkäänlaista oikeudellista virhettä katsoessaan, että vuoden 1998 toukokuuta edeltäneen ajanjakson aikana WWTE muodosti Standard-konsernin kanssa taloudellisen kokonaisuuden ja että kantajien on todettava olevan yhteisvastuussa sakon maksamisesta.

102 Kolmanneksi komissio tarkastelee vuoden 1998 toukokuun jälkeistä ajanjaksoa.

103 Tässä yhteydessä se toteaa ensiksi, että kantajat eivät kiistä sitä, että niillä oli tämän jakson aikana mahdollisuus käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:ssä.

104 Toiseksi komissio toteaa, että WWTE on ollut vuoden 1998 toukokuusta lähtien yksinomaan Standard-konsernin määräysvallassa vuoden 1998 lokakuusta lähtien kokonaan Standard-konsernin omistuksessa. Komissio katsoo, että se saattoi näin ollen perustellusti olettaa, että kantajat käyttivät ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä kaupalliseen politiikkaan.

105 Komissio torjuu kantajien väitteen, jonka mukaan se ei käyttänyt riidanalaisessa päätöksessä tätä olettamaa katsoakseen kantajien olevan vastuussa WWTE:n kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Se kiistää erityisesti tavan, jolla kantajat tulkitsevat riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaletta (ks. edellä 59 kohta), kun ne toteavat, että tästä perustelukappaleesta ja riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleesta käy ilmi, että ”syy, jonka vuoksi [se] ei osoittanut [päätöstä] Intabexille ja Universalille, oli huomautuksissa, joita ne esittivät väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ja kuulemistilaisuudessa, ja jotka riittävät kumoamaan olettaman sellaisen määräysvallan tosiasiallisesta käytöstä, joka perustuu niiden omistusosuuteen tytäryhtiöidensä osakepääomasta”. Komissio täsmentää, ettei se voinut käyttää tätä olettamaa perusteena Taesin tapauksessa, koska sen emoyhtiöt eli Universal ja Universal Leaf omistivat sen osakepääomasta vain 90 prosenttia. Deltafinan osalta, joka puolestaan oli kokonaan Universalin ja Universal Leafin määräysvallassa, komissio

esittää, että nämä viimeksi mainitut onnistuivat kumoamaan mainitun olettaman ja että kantajat eivät ole koskaan väittäneet, että sen asiakirja-aineisto sisälsi seikkoja, jotka osoittaisivat, että kyseiset emoyhtiöt ovat käyttäneet ratkaisevaa vaikutusvaltaa kyseisen tytäryhtiön toiminnan harjoittamisessa.

106 Kolmanneksi komissio esittää, että se toi riidanalaisen päätöksen 395–398 perustelukappaleessa esille lisätekijöitä, jotka tukevat sen toteamusta, jonka mukaan kantajat käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n kaupallisen politiikan määrittämisessä.

107 Komissio käyttää perusteena muun muassa tiettyjä osia SCTC:n johtokunnan V:lle osoittamasta muistiosta, joka koskee ”pitkän aikavälin espanjalaisia hankintasopimuksia” (riidanalaisen päätöksen 396 perustelukappale ja alaviite 313).

108 Toinen tekijä, johon komissio on tukeutunut, on riidanalaisen päätöksen 398 perustelukappaleessa ja alaviitteessä nro 314 mainittu seikka eli se, että WWTE:n hallitus hyväksyy sen vuosittaisen talousarvion ”emoyhtiön ehdottamiin muutoksiin liittyvin varauksin”.

109 Lisäksi komissio viittaa WWTE:n käsikirjaa koskeviin toteamuksiin, jotka se teki riidanalaisen päätöksen 398 perustelukappaleessa. Se korostaa varsinkin sitä, että kantajat myöntävät, että SCTC:n oli hyväksyttävä tupakan ostoa koskeva talousarvio, ennen kuin WWTE:n pääjohtaja saattoi aloittaa sopimuksentekomenettelyt.

110 Komissio lisää, että sen asiakirja-aineistossa on useita muita esimerkkejä, joista käy ilmi, että kantajat käyttivät ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:ssä.

111 Neljänneksi komissio katsoo, että seikat, joihin kantajat vetoavat, kuten edellä 75–79 kohdassa mainitut seikat, eivät osoita oikeudellisesti riittävällä tavalla, että WWTE toimi markkinoilla itsenäisesti.

112 Toiseen kanneperusteeseen vastatessaan komissio kiistää loukanneensa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

113 Alustavasti komissio muistuttaa, että oikeuskäytännön mukaan yhdenvertaisen kohtelun periaatteen noudattaminen on sovitettava yhteen laillisuusperiaatteen noudattamisen kanssa ja että laillisuusperiaatteen mukaan kukaan ei voi omaksi edukseen vedota toisen hyväksi tapahtuneeseen lainvastaisuuteen. Se katsoo, että vaikka siis kävisi ilmi, että riidanalaista päätöstä ei osoitettu tietyille yrityksille siitä huolimatta, että ne olivat kantajien kanssa vastaavassa tilanteessa, tällä seikalla ei ole merkitystä näiden viimeksi mainittujen vastuun arvioinnin kannalta.

114 Tämän jälkeen komissio väittää ensimmäiseksi, että kantajien tilanne eroaa Universalin, Universal Leafin ja Sepin tilanteesta, joten nyt esillä olevassa asiassa ei voi olla kyse yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamisesta. Täsmällisemmin komissio viittaa riidanalaisen päätöksen 18, 375, 376, 384 ja 385 perustelukappaleeseen ja toteaa, ettei sillä ollut riittäviä tietoja sen toteamiseksi, että Taesin, Deltafinan ja Cetarsan kaupallinen toiminta ei ollut itsenäistä niiden emoyhtiöistä riippumatonta toimintaa.

115 Taesista ja Deltafinasta komissio toteaa, että alun perin se osoitti väitetiedoksiannon paitsi näille yhtiöille myös niiden kahdelle emoyhtiölle. Kyseiset emoyhtiöt kuitenkin esittivät väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa sekä kuulemistilaisuudessa ”yksityiskohtaisia ja vakuuttavia” perusteluita, joiden perusteella komissio katsoi, etteivät ne muodostaneet Taesin ja Deltafinan kanssa taloudellista kokonaisuutta.

116 Komissio väittää, että riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa olevaa kohtaa, johon kantajat viittaavat (ks. edellä 59 ja 82 kohta), on luettava ”18 perustelukappaleen ja päätöksen asiayhteydessä kokonaisuudessaan”. Komissio korostaa sitä, ettei se totea missään riidanalaisen päätöksen kohdassa, että jotta emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa sen tytäryhtiön tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, on osoitettava kyseisen emoyhtiön ”osallistuneen merkittävästi” rikkomiseen. Komissio katsoo, että viitatessaan riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa siihen, että ”– – osallistuminen tässä päätöksessä tarkasteltuihin tekoihin ei ollut merkittävää”, se viittasi ”sellaisten merkityksellisten tosiseikkojen puuttumiseen, joista käy ilmi, että ratkaisevaa vaikutusvaltaa on käytetty”. Sitä vastoin kantajien tapauksessa tällaisia merkityksellisiä seikkoja on löydetty.

117 Erityisesti Deltafinasta komissio esittää, että riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleessa sen aikomus oli vain todeta, että Universal ja Universal Leaf olivat esittäneet perusteluita, jotka osoittavat niiden tytäryhtiön olevan kaupallisesti itsenäinen, ja siis ”kumonneet olettaman”. Komissio esittää, että ”on mahdollista, että [tämän perustelukappaleen] sanamuoto ei ole tyydyttävä”, mutta katsoo, etteivät kantajat voineet sen perusteella kuvitella, että komissio saattoi katsoa Universalin ja Universal Leafin olevan vastuussa Deltafinan toiminnasta vain, jos komissio oli osoittanut niiden osallistuneen suoraan kilpailusääntöjen rikkomiseen.

118 Kun unionin yleinen tuomioistuin kehotti komissiota prosenssinjohtotoimien yhteydessä (ks. edellä 48 kohta) täsmentämään edellä 115 kohdassa mainittuja ”yksityiskohtaisia ja vakuuttavia” perusteluita, komissio kuitenkin myönsi, toisin kuin se oli kirjallisesti ilmoittanut, ettei se, että Universal ja Universal Leaf onnistuivat hallinnollisen

menettelyn aikana kumoamaan olettaman, joka perustui siihen, että ne omistivat Deltafinan osakepääoman kokonaan ollut syy siihen, ettei komissio päätynyt katsomaan, että ne ovat vastuussa Deltafinan kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Komissio esitti, että tämänhetkinen runsas oikeuskäytäntö tukee sen näkemystä, jonka mukaan tytäryhtiön koko osakepääoman omistaminen on ”yksin ja sellaisenaan” riittävä peruste olettaa, että emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tämän tytäryhtiön toimintaan. Riidanalaisen päätöksen tekemisen ajankohtana komission käytäntö oli kuitenkin se, että ”se käytti tätä olettamaa varoen ja että se käytti emoyhtiöiden vastuuta koskevien toteamustensa perustana mahdollisuuksien mukaan kahta seikkaa: se käytti olettamaa emoyhtiön kokonaan omistamiin tytäryhtiöihin ja pyrki vastustamaan yrityksiä kumota olettama esittämällä erityistä selvitystä ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallisesta käytöstä lisätodisteiden avulla”. Komissio lisäsi, että koska sillä ei ollut asiakirja-aineistossaan yhtään erityistä tekijää, joka osoittaisi, että Universal ja Universal Leaf käyttivät tosiasiallisesti tällaista vaikutusvaltaa Deltafinan kaupallisen toiminnan harjoittamisessa, se päätti olla katsomatta, että ensin mainitut ovat vastuussa jälkimmäisen kilpailusääntöjen rikkomisesta. Komissio täsmensi, että se oli sitäkin vähemmän taipuvainen käyttämään mainittua olettamaa perusteena Deltafinan tapauksessa, koska tämä ei toiminut aktiivisesti raakatupakan ostojen ja ensijalostuksen markkinoilla Espanjassa.

119 Toisaalta Cetarsasta komissio esittää, että tämä yhtiö kuuluu Sepille, joka on valtion holdingyhtiö, joka osallistuu Espanjassa käynnissä oleviin valtion tukemien teollisuusyritysten yksityistämisiin ja toimii Espanjan talous- ja valtiovarainministerin alaisuudessa. Komissio väittää, että sillä ei ollut asiakirja-aineistossaan mitään, mikä osoittaisi, että Cetarsa ei määritellyt kaupallista toimintaansa täysin itsenäisesti, ja muistuttaa tältä osin riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappaleessa tehdyistä toteamuksista (ks. edellä 30 kohta). Komissio lisää, että tätä perustelukappaletta ei voida tulkita niin, että se merkitsee, että syy, jonka vuoksi Sepin ei katsottu olevan

vastuussa Cetarsan toiminnasta, on se, että komissiolla ei ollut näyttöä näiden kahden yhtiön välisistä suorista yhteydenpidoista. Komissio katsoo, että se vastasi kyseisessä perustelukappaleessa Dimonin hallinnollisen menettelyn aikana esittämiin erityisiin väitteisiin ja keskittyi siis tämän Dimonin ja Sepin välisiin eroihin.

120 Toiseksi komissio väittää, että TCLT:n tilanne oli erilainen kuin Intabexin tilanne.

121 Se toteaa katsoneensa riidanalaisessa päätöksessä, että Intabex esitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa näyttöä siitä, että kun otetaan huomioon sen puhtaasti rahoituksellinen omistusosuus Agroexpansiónissa, se ei kyennyt käyttämään vähäisintäkään ratkaisevaa vaikutusvaltaa tässä tytäryhtiössään. Sitä vastoin TCLT ei komission mukaan esittänyt väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa yhtään tämänsuuntaista väitettä. Komissio lisää, että joka tapauksessa TCLT oli WWTE:n pääasiallinen asiakas vuodesta 1996 vuoteen 1999 ja tästä syystä eri tilanteessa kuin Intabex.

2. *Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta*

Alustavat huomautukset siitä, voidaanko emoyhtiön katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta

122 On aiheellista muistuttaa, että yhteisön kilpailuoikeus koskee yritysten toimintaa (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 59 kohta) ja että yrityksen käsitteeseen kuuluvat kaikki taloudellista toimintaa

harjoittavat yksiköt riippumatta niiden oikeudellisesta muodosta tai rahoitustavasta (yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 112 kohta).

123 Oikeuskäytännössä on myös täsmennetty, että yrityksen käsitteellä on tässä samassa asiayhteydessä katsottava tarkoitettavan taloudellista kokonaisuutta, vaikka oikeudellisesti tämän taloudellisen kokonaisuuden muodostaakin useampi kuin yksi luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö (asia C-217/05, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, tuomio 14.12.2006, Kok., s. I-11987, 40 kohta ja asia T-325/01, DaimlerChrysler v. komissio, tuomio 15.9.2005, Kok., s. II-3319, 85 kohta).

124 Kun tällainen yksikkö rikkoo kilpailusääntöjä, sen asiana on yksilöllisen vastuun periaatteen mukaisesti vastata kyseisestä rikkomisesta (ks. vastaavasti asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4125, 145 kohta; asia C-279/98 P, Cascades v. komissio, tuomio 16.11.2000, Kok., s. I-9693, 78 kohta ja asia C-280/06, ETI ym., tuomio 11.12.2007, Kok., s. I-10893, 39 kohta).

125 Yhteisön kilpailuoikeuden rikkominen on luettava yksiselitteisesti sen oikeushenkilön syyksi, jolle sakot mahdollisesti määrätään. Komission kilpailuoikeuden alan päätösten soveltamiseksi ja toimeen panemiseksi on tarpeen yksilöidä adressaatiksi yksikkö, joka on oikeushenkilö (ks. vastaavasti edellä 27 kohdassa mainittu PCV II-tapaus, tuomion 978 kohta).

126 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön toiminnasta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeushenkilö, se ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita (ks. edellä 27 kohdassa mainittu asia Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 132 ja 133 kohta;

asia 52/69, Geigy v. komissio, tuomio 14.7.1972, Kok., s. 787, 44 kohta ja asia 6/72, Europemballage ja Continental Can v. komissio, tuomio 21.2.1973, Kok., s. 215, Kok. Ep. II, s. 89, 15 kohta), kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (ks. analogisesti edellä 122 kohdassa mainitut yhdistetyt asiat Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomion 117 kohta ja edellä 124 kohdassa mainittu asia ETI ym., tuomion 49 kohta).

127 Tällaisessa tapauksessa emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat nimittäin samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan edellä 122 ja 123 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetun yrityksen. Kyse ei siis ole yllytyksestä rikkomiseen emoyhtiön ja sen tytäryhtiön välillä eikä varsinkaan edellisen syyllistymisestä kyseiseen rikkomiseen vaan siitä, että ne muodostavat yhden ainoan yrityksen EY 81 artiklassa tarkoitetussa merkityksessä, mikä antaa komissiolle toimivallan osoittaa päätös, jossa määrätään sakkoja, emoyhtiölle (asia T-112/05, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-5049, 58 kohta).

128 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että komissio ei voi tyytyä toteamaan, että emoyhtiö kykenee käyttämään ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan, vaan sen on myös tarkastettava, onko tätä vaikutusvaltaa tosiasiallisesti käytetty (ks. vastaavasti edellä 27 kohdassa mainitut asia Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 137 kohta ja asia AEG-Telefunken v. komissio, tuomion 50 kohta).

129 Erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, joka on rikkonut yhteisön kilpailusääntöjä, yhtäältä kyseisellä emoyhtiöllä voi olla ratkaiseva vaikutus tämän tytäryhtiön käyttäytymiseen (ks. vastaavasti edellä 27 kohdassa mainittu asia Imperial Chemical Industries v. komissio, tuomion 136 ja 137 kohta) ja toisaalta on olemassa yksinkertainen olettama, jonka mukaan kyseisellä emoyhtiöllä todella on ratkaiseva vaikutus tytäryhtiönsä käyttäytymiseen (ks. vastaavasti edellä 27 kohdassa mainitut asia AEG-Telefunken v. komissio, tuomion 50 kohta ja ns. PVC II-tapaus, tuomion 961 ja 984 kohta).

130 Tässä tilanteessa komissio voi olettaa, että emoyhtiöllä on ratkaiseva vaikutus tytäryhtiön kauppapolitiikkaan, jos se osoittaa, että emoyhtiö omistaa täysin tämän tytäryhtiön. Komissio voi sitten katsoa, että emoyhtiö on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, paitsi jos tämä emoyhtiö, jolle kuuluu tämän olettaman kumoaminen, näyttää riittävällä tavalla toteen, että sen tytäryhtiö käyttäytyy itsenäisesti markkinoilla (ks. vastaavasti edellä 27 kohdassa mainittu asia Stora Kopparbergs Bergslags v. komissio, tuomion 29 kohta).

131 Vaikka yhteisöjen tuomioistuin mainitsi edellä 27 kohdassa mainitussa asiassa Stora Kopparbergs Bergslags vastaan komissio antamansa tuomion 28 ja 29 kohdassa sen ohella, että emoyhtiöllä on täysi määräämisvalta tytäryhtiössään, muita seikkoja, joihin kuuluu esimerkiksi se, että emoyhtiön vaikutusta tytäryhtiönsä kauppapolitiikkaan ei kiistetä ja että kahdella yhtiöllä on yhteinen edustus hallinnollisessa menettelyssä, on kuitenkin niin, että yhteisöjen tuomioistuin mainitsi nämä seikat yksinomaan tarkoituksenaan esittää kaikki seikat, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli perustanut päättelynsä, eikä asettaakseen edellä 129 kohdassa mainitun olettaman soveltamisen edellytykseksi sitä, että esitetään muita todisteita siitä, että emoyhtiöllä on tosiasiallisesti ollut vaikutusta (asia T-69/04, Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2567, 57 kohta).

132 Lopuksi on täsmennettävä, että olettama, joka johdetaan siitä, että yhtiöpääoma on kokonaan emoyhtiön omistuksessa, on sovellettavissa paitsi tapauksissa, joissa emoyhtiön ja tytäryhtiön välillä on suora yhteys, myös sellaisissa tapauksissa, kuin nyt esillä oleva asia, joissa tämä yhteys on välillinen ja muodostuu niiden väliin sijoittuvan tytäryhtiön avulla.

Arviointiperusteet, joita komissio käytti riidanalaisessa päätöksessä katsoessaan, että emoyhtiö on vastuussa tytäryhtiönsä tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta

133 Riidanalaisesta päätöksestä käy ilmi, että katsoakseen emoyhtiön olevan vastuussa sen tytäryhtiön tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, ottaakseen emoyhtiön tämän jälkeen tytäryhtiön kanssa tämän päätöksen adressaatiksi ja todetakseen emoyhtiön olevan yhteisvastuussa kyseiselle tytäryhtiölle määrätyn sakon maksamisesta komissio noudatti seuraavaa päättelyä.

134 Komissio käytti lähtökohtana sitä, että tällainen syyksi lukeminen on mahdollista, kun emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen (ks. riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

135 Keskeinen tekijä, jolla komissio perusteli väitettään, jonka mukaan emoyhtiön ja tytäryhtiön tapaus on tällainen, on se, että tämä viimeksi mainittu ei ole markkinatoiminnassaan itsenäinen (ks. riidanalaisen päätöksen 371 perustelukappale), ja tämä itsenäisyyden puuttuminen on seurausta siitä, että emoyhtiö käyttää ”ratkaisevaa vaikutusvaltaa” tytäryhtiönsä toimintaan (ks. riidanalaisen päätöksen 18, 372, 373, 378, 380, 381, 383, 391, 392, 397, 399, 400, 422 ja 441 perustelukappale).

136 Komissio katsoi, ettei se voinut vain todeta, että emoyhtiöllä oli mahdollisuus käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toiminnassa, vaan sen tehtävänä oli osoittaa, että tätä vaikutusvaltaa tosiasiallisesti käytettiin (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 18, 376, 384, 391, 392, 397, 399 ja 400 perustelukappale).

137 Näin ollen etenkin riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappaleesta käy ilmi, että komissio katsoi, että Sepin ei voitu katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä Cetarsan, jonka osakepääomasta se kuitenkin omisti lähes 80 prosenttia, kilpailusääntöjen rikkomisesta, koska komission asiakirja-aineistossa mikään ei osoittanut, ettei Cetarsa määritellyt itsenäisesti toimintaansa markkinoilla. Toisin kuin kantajat väittävät (ks. edellä 82 kohta), tässä samassa perustelukappaleessa olevaa toteamusta, jonka mukaan kyseiseen asiakirja-aineistoon ei sisälly ”Cetarsan ja Sepin välistä suoraa yhteydenpitoa nyt esillä olevan asian kohteesta”, ei voida tulkita siten, että tämä sellaisenaan johti komission katsomaan, ettei Sepi ollut vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta. Tällä toteamuksella komissio nimittäin pyrki ennen kaikkea vastaamaan väitteeseen, jonka Dimon oli esittänyt väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa ja jonka mukaan sitä kohdeltiin Sepiin nähden syrjivästi, koska Sepin ei katsottu olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta, vaikka se oli – Dimonin tavoin – väitetysti täysin tietoinen tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. On vielä lisättävä, että komissio esittää riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappaleessa kolme lisätoteamusta erotellakseen Dimonin tilanteen Sepin tilanteesta ja perustellakseen päätöstään olla katsomatta Sepin olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta.

138 Samalla tavoin riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleesta käy ilmi, että komissio ei katsonut Universalin tai sen kokonaan omistaman tytäryhtiön, Universal Leafin, olevan vastuussa tämän viimeksi mainitun 90-prosenttisesti omistaman tytäryhtiön Taesin kilpailusääntöjen rikkomisesta, koska sillä ei ollut riittävää selvitystä siitä, että ne käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa Taesiin.

139 Komissio päätti soveltaa kantajien tapauksessa näitä samoja periaatteita vuoden 1998 toukokuuta edeltäneen jakson osalta. Näin ollen aluksi komissio pyrki osoittamaan, että kantajilla oli WWTE:ssä yhdessä määräysvalta sen pääjohtajan ja kahden hänen perheenjäsenensä kanssa, ja komissio antoi näin ymmärtää, että kantajat kykenivät käyttämään tämän yhtiön toimintaan ratkaisevaa vaikutusvaltaa (ks. riidanalaisen

päätöksen 388–391 perustelukappale). Seuraavassa vaiheessa komissio pyrki osoittamaan, että kantajat käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa (ks. riidanalaisen päätöksen 391, 392 ja 400 perustelukappale).

140 Lisäksi komissio totesi, että siinä erityisessä tapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä kokonaan, oikeuskäytännön mukaan voitiin olettaa, että emoyhtiö käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toimintaan (ks. riidanalaisen päätöksen 372 perustelukappale).

141 Katsoakseen käsiteltävässä asiassa, että tällaisessa tilanteessa olevat emoyhtiöt ovat vastuussa tytäryhtiöidensä kilpailusääntöjen rikkomisesta, komissio kuitenkin päätti olla käyttämättä tätä olettamaa ja käyttää perusteena myös tosiseikkoja, joilla se pyrki osoittamaan, että emoyhtiöt käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöihinsä, ja näin ollen tukemaan kyseistä olettamaa (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 372, 375, 376 ja 378 perustelukappale).

142 Näin ollen riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleesta käy nimenomaisesti ilmi, että komissio ei katsonut Deltafinan ylimmän portaan emoyhtiön ja välissä olevan emoyhtiön eli Universalin ja Universal Leafin olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta siitä huolimatta, että Deltafina oli kokonaan niiden määräysvallassa, koska sillä ei ollut riittävää selvitystä siitä, että ne käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tässä tytäryhtiössään. Riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleen osa, johon kantajat vetoavat (ks. edellä 59 ja 82 kohta), on käsitettävä samalla tavalla. Tämän osan sanamuoto ei ole täysin yksiselitteinen. Kun sitä luetaan samanaikaisesti tämän päätöksen 18 perustelukappaleen kanssa ja kun se sijoitetaan tämän perustelukappaleen asiayhteyteen, sitä ei kuitenkaan voida tulkita niin, että se merkitsee, että syy, jonka vuoksi komissio ei katsonut näiden kahden emoyhtiön – tai jonkin muun emoyhtiön – olevan vastuussa, on se, ettei niillä ollut vaikutusta kilpailusääntöjen rikkomiseen.

143 Samalla tavoin riidanalaisen päätöksen 18 perustelukappaleesta käy yhtä nimenomaisesti ilmi, että syy siihen, että komissio ei katsonut Agroexpansiónin välissä olevan emoyhtiön eli Intabexin olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta, vaikka tämä tytäryhtiö oli kokonaan emoyhtiön määräysvallassa, sillä ei ollut riittävää näyttöä siitä, että Intabex käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa kyseiseen tytäryhtiöön, sen takia, että Intabexin osuus tässä tytäryhtiössä on puhtaasti taloudellinen (ks. myös riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappale).

144 Sitä vastoin juuri se, että tällaista selvitystä oli Dimonin, Agroexpansiónin ylimmän portaan emoyhtiön, osalta sen lisäksi, että ensin mainittu omisti jälkimmäisen koko osakepääoman, johti siihen, että komissio katsoi tämän emoyhtiön olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. mm. riidanalaisen päätöksen 375 ja 378–380 perustelukappale).

145 Komissio pyrki noudattamaan samaa lähestymistapaa kantajien tapauksessa vuoden 1998 toukokuun ja riidanalaisen päätöksen tekemispäivän välisen jakson osalta. Katsoakseen täten, että kantajat ovat vastuussa WWTE:n kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta, komissio ei tyytynyt käyttämään perusteena olettamaa, joka johtui siitä seikasta, että ne omistivat WWTE:n kokonaan – tai muutaman kuukauden ajan lähes kokonaan (ks. riidanalaisen päätöksen 375–393 perustelukappale) –, vaan se otti huomioon myös tiettyjä lisätekijöitä, jotka komission mukaan osoittavat, että nämä yhtiöt käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa (ks. riidanalaisen päätöksen 375, 396 ja 398 perustelukappale). Komissio lisäsi, että perustelut, jotka SCC esitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa, kun se pyrki osoittamaan, että WWTE toimi markkinoilla itsenäisesti, eivät olleet riittäviä (ks. riidanalaisen päätöksen 399 perustelukappale).

146 On täsmennettävä, että komissio valitsi kyseisen lähestymistavan paitsi ylimmän portaan emoyhtiöitä varten, myös välissä olevia emoyhtiöitä varten, kuten – kun on kyse näistä viimeksi mainituista – Universal Leafin, Intabexin, SCTC:n ja TCLT:n tapaukset osoittavat.

147 Lopuksi on todettava, että komissio vahvisti unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa sekä istunnossa, että se valitsi riidanalaisessa päätöksessä, että kun on kyse tytäryhtiöistä, jotka ovat kokonaan emoyhtiöidensä määräysvallassa, se ei tyydy käyttämään perusteena edellä 129, 130 ja 140 kohdassa tarkoitettua olettamaa katsoakseen emoyhtiöiden olevan vastuussa kyseisten tytäryhtiöidensä tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaan se aikoi ottaa huomioon myös lisätekijöitä, jotka osoittavat, että ratkaisevaa vaikutusvaltaa käytettiin tosiasiallisesti. Komissio perusteli tätä lähestymistapaa sillä, että kun otettiin huomioon riidanalaisen päätöksen tekemisen ajankohtana sovellettu merkityksellinen oikeuskäytäntö, se katsoi, että on turvallisempaa osoittaa emoyhtiöiden vastuu tällaiselta ”kaksiosaiselta perustalta”.

Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa

148 Aluksi on tarkasteltava ensimmäisen kanneperusteen toista osaa, jossa kantajat väittävät, ettei komissio perustellut riittävästi päätöstään katsoa niiden olevan vastuussa WWTE:n kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta.

149 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia ja niistä pitää selkeästi ja yksiselitteisesti ilmetä toimenpiteen tehneen yhteisön toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvelvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, joka niillä, joille päätös on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla selvennyksen saamiseksi. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevia yksityiskohtia, koska tutkittaessa sitä, täyttävätkö päätöksen perustelut EY 253 artiklan vaatimukset, on otettava huomioon päätöksen sanamuodon lisäksi myös asiayhteys ja kaikki asiaa koskevat oikeussäännöt (ks. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval

ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja asia T-304/02, Hoek Loos v. komissio, tuomio 4.7.2006, Kok., s. II-1887, 58 kohta).

150 Vakiintuneessa oikeuskäytännössä todetaan myös, että jos EY 81 artiklan soveltamispäätös koskee useaa adressaattia ja vastuun kohdistaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheuttaa ongelmia, päätöksessä on oltava riittävät perustelut kunkin adressaatin osalta, erityisesti niiden osalta, joiden on päätöksen sanamuodon mukaan kannettava vastuu kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta (asia T-38/92, AWS Benelux v. komissio, tuomio 28.4.1994, Kok., s. II-211, 26 kohta ja asia T-330/01, Akzo Nobel v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3389, 93 kohta).

151 Nyt esillä olevassa asiassa sen riidanalaisen päätöksen osan tiivistelmästä, joka koskee sen adressaatteja ja joka on toistettu edellä 25–40 kohdassa, ja edellä 133–146 kohdassa esitetyistä toteamuksista käy ilmi, että komissio perusteli kyseisessä päätöksessä riittävällä tavalla sitä, minkä vuoksi se päätti katsoa kantajien olevan vastuussa WWTE:n tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Viittaamalla yhteisöjen tuomioistuimen ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön komissio esitti täten periaatteet, joita se aikoi soveltaa kyseisten adressaattien määrittelemiseksi. Erityisesti kantajien osalta komissio eritteli kaksi ajanjaksoa, joista ensimmäinen alkoi vuonna 1995 ja päättyi vuoden 1998 toukokuussa ja joista jälkimmäinen alkoi tässä viimeksi mainitussa kuussa ja päättyi riidanalaisen päätöksen tekemispäivään. Ensimmäisestä jaksosta komissio totesi ensin, että yhtäältä kantajat ja toisaalta WWTE:n pääjohtaja ja kaksi hänen perheenjäsentään pystyivät käyttämään yhdessä määräysvaltaa WWTE:ssä, ja katsoi tämän jälkeen, että sillä oli tiedossaan tosiseikat, jotka osoittavat, että kantajat käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa; lopuksi komissio esitti nämä tosiseikat. Jälkimmäisen ajanjakson osalta komissio toi ensiksi esiin, että kantajat omistivat WWTE:n ensin (muutaman kuukauden ajan) lähes kokonaan ja tämän jälkeen kokonaan ja että näin ollen WWTE oli niiden yksinomaisessa määräysvallassa. Seuraavaksi komissio katsoi, että oli osoitettu, että kantajat käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n kaupallisen politiikan määrittämisessä, ja komissio perusteli tätä paitsi olettamalla, joka johtuu siitä, että tytäryhtiön osakepääoma oli emoyhtiön hallussa

kokonaan (tai lähes kokonaan), myös tietyillä lisätekijöillä, jotka tukevat kyseistä oletettamaa. Lopuksi komissio katsoi, ettei yksikään SCC:n väitetiedoksiantoon antamassa vastauksessa esittämä väite voinut johtaa päinvastaiseen toteamukseen.

152 Näin ollen ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on hylättävä perusteettomana.

Komission nyt esillä olevassa asiassa soveltaman menetelmän lainmukaisuus ja toinen kanneperuste

153 On aiheellista arvioida komission nyt esillä olevassa asiassa soveltaman menetelmän lainmukaisuutta EY 81 artiklan 1 kohdan kannalta ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan kannalta edellä 134–136, 140, 141 ja 146 kohdassa tarkoitetulla tavalla, jotta voidaan ratkaista, onko emoyhtiön katsottava olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

154 Tältä osin on riittävää, kun todetaan, että kyseinen menetelmä – tämän vaikuttamatta myöhemmin tarkasteltavaan kysymykseen siitä, onko sitä sovellettu kantajien tapauksessa asianmukaisesti – on täysin oikeuskäytännössä asetettujen periaatteiden mukainen, sellaisena kuin ne on kerrattu edellä 122–132 kohdassa.

155 Vaikka kyse on erityistapauksesta, jossa emoyhtiö omistaa kokonaan yhteisön kilpailusääntöjä rikkoneen tytäryhtiön, komissio ei varovaisuuden vuoksi käyttänyt ainoana perusteena oikeuskäytännössä esille tuotua olettamaa (ks. edellä 129 ja 130 kohta) osoittaakseen, että emoyhtiö käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiön kaupallisen politiikan määrittämisessä, vaan se otti huomioon myös muita tosiseikkoja, joilla se pyrki osoittamaan tämän vaikutusvallan käyttämisen. Täten toimiessaan komissio kuitenkin vain lisäsi vaadittua selvityksen määrää, jota edellytetään sen päätelmän, että ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskeva edellytys tosiasiallisesti täyttyy, tueksi noudattaen samalla täysin taloudellisen kokonaisuuden peruskäsitettä, joka on kaiken sen oikeuskäytännön taustalla, joka koskee sitä, millä edellytyksin yhden yrityksen muodostavien useiden oikeushenkilöiden voidaan katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisista.

156 Lopuksi on korostettava, että kun komissio käyttää asiassa, jossa on kyseessä useita yrityksiä koskeva kilpailusääntöjen rikkominen, oikeuskäytännössä vahvistetuissa puitteissa tiettyä menetelmää ratkaistakseen, onko sekä tytäryhtiöiden, jotka ovat aineellisesti toteuttaneet tämän kilpailusääntöjen rikkomisen, että emoyhtiöiden katsottava olevan vastuussa tästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, sen on käytettävä tässä tarkoituksessa perusteena samoja arviointiperusteita kaikkien näiden yritysten tapauksissa, jos erityisistä olosuhteista ei muuta johdu.

157 Komission on nimittäin noudatettava yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, joka vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan edellyttää, että toisiinsa rinnastettavia tapauksia ei kohdella eri tavalla eikä erilaisia tapauksia kohdella samalla tavalla, ellei tällaista kohtelua voida objektiivisesti perustella (asia 106/83, Sermide, tuomio 13.12.1984, Kok., s. 4209, 28 kohta ja asia T-311/94, BPB de Eendracht v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1129, 309 kohta).

158 Lisäksi on todettava, että komissio on noudattanut tätä kantaa, kun se riidanalaisen päätöksen 384 perustelukappaleessa toteaa, että ”vaikka täsmälliset olosuhteet, joiden vuoksi [se] voi katsoa, että emoyhtiö on vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta, voivat

vaihdella eri tapauksissa, kyseessä ei kuitenkaan voi olla syrjintäkiellon periaatteen loukkaaminen niin kauan kun vastuun periaatteita sovelletaan johdonmukaisesti".

159 Edellä 137–139 ja 142–145 kohdassa todetusta seuraa, että komissio sovelsi riidanalaisessa päätöksessä kaikkiin asianomaisiin emoyhtiöihin samoja periaatteita ratkaistakseen, oliko niiden katsottava olevan vastuussa tytäryhtiöidensä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Toisin kuin kantajat väittävät, ei ole erityisesti tullut esiin, että komissio on tältä osin kohdellut eri tavalla niiden tilannetta kuin Universalin, Universal Leafin, Sepin tai Intabexin tilannetta.

160 Näin ollen toinen kanneperuste, joka koskee yhdenvertaisen kohtelun periaatteen loukkaamista, on hylättävä perusteettomana.

Kantajien ja WWTE:n muodostaman yhden taloudellisen yksikön olemassaolo

161 On vielä tarkasteltava, sovelsiko komissio jokaiseen kantajaan asianmukaisesti edellä 134–136, 140, 141 ja 146 kohdassa esitettyjä arviointiperusteita, kun se totesi, että kantajat ja WWTE muodostavat yhden taloudellisen yksikön, ja näin ollen katsoi, että ne ovat yhteisvastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta ja sakon maksamisesta, ja luokitteli ne riidanalaisen päätöksen adressaateiksi. Seuraavaksi on tarvittaessa tarkastettava, tukevatko kantajien esittämät toteamukset, sellaisina kuin ne on toistettu edellä 74–79 kohdassa, niiden väitettä, jonka mukaan WWTE toimi markkinoilla itsenäisesti sen jakson aikana, jolloin kilpailusääntöjä rikottiin.

162 On paikallaan erottaa kuten komissio on riidanalaisessa päätöksessä tehnyt, toisistaan kaksi ajanjaksoa, joista ensimmäinen alkoi 13.3.1996, jolloin jalostajien kartelli alkoi, ja päättyi 5.5.1998 ja jälkimmäinen alkoi tänä viimeksi mainittuna päivänä ja päättyi, kun riidanalainen päätös tehtiin.

Ajanjakso 13.3.1996–5.5.1998

163 Asianosaisten kesken on selvää ja asiakirja-aineistosta – ja etenkin riidanalaisen päätöksen 388–390 perustelukappaleessa mainituista seikoista, sellaisena kuin ne toistetaan edellä 34 kohdassa – käy ilmi, että 13.3.1996 ja 4.5.1998 välisenä aikana yhtäältä SCC – TCLT:n ja SCTC:n välityksellä – ja toisaalta WWTE:n pääjohtaja ja kaksi hänen perheenjäsentään pystyivät käyttämään yhdessä määräysvaltaa WWTE:ssä.

164 Toisin kuin kantajat väittävät, tällaisessa tapauksessa ei ole lainkaan poissuljettua, että edellytys, joka koskee mahdollisuutta käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiön toiminnassa (ks. edellä 128 kohta), voi täyttyä. Sen täyttymiseksi ei siis ole tarpeen, että emoyhtiö käyttää tytäryhtiössään yksin määräysvaltaa.

165 Kun yritys on kahden tai useamman muun yrityksen tai henkilön yhteisessä määräysvallassa, näillä yrityksillä tai henkilöillä on määritelmän mukaisesti mahdollisuus käyttää ensin mainittuun yritykseen ratkaisevaa vaikutusvaltaa. Tämä ei kuitenkaan riitä, jotta niiden voidaan katsoa olevan vastuussa niiden yhteisessä määräysvallassa olevan yrityksen tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, koska lisäksi edellytetään, että ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttämistä koskeva edellytys täyttyy (ks. edellä 128 kohta). Jos asia on näin, yhdessä määräysvaltaa käyttävien eri yritysten tai henkilöiden voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailunvastaisesta toiminnasta, kuten asiassa T-314/10, Avebe vastaan komissio, 27.9.2006 annetussa

tuomiossa (Kok., s. II-3085), jossa vahvistettiin, että sellainen komission päätös on perusteltu, jonka mukaan kaksi yhtiötä, joiden kummankin osuus tytäryhtiöstä oli 50 prosenttia ja joilla oli yhteinen valta määrätä tämän liikkeenjohdosta, olivat vastuussa kyseisen tytäryhtiön kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Jos kävisi ilmi, että todellisuudessa niistä yrityksistä tai henkilöistä, joilla on yhteinen määräysvalta, yksi ainoa käyttää tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiön toiminnassa tai jos se olisi perusteltua muiden erityisten olosuhteiden takia, komissio voisi katsoa, että vain tämä yritys tai henkilö on yhteisvastuussa kyseisen tytäryhtiön tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

166 Joka tapauksessa, kuten komissio on kirjelmissään perustellusti korostanut, jos nyt esillä olevassa asiassa osoitetaan, että 13.3.1996 ja 4.5.1998 välisenä aikana kantajat käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa, tämä merkitsee väistämättä, että niillä oli tähän mahdollisuus.

167 Ensisijainen kysymys, joka jää ratkaistavaksi, on siis se, osoitetaanko komission riidanalaisessa päätöksessä toteamilla seikoilla oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kantajat käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tarkastellun jakson aikana.

168 Tässä yhteydessä on heti hylättävä perustelu, jolle kantajat perustavat suuren osan päättelystään ja joka koskee sitä, ettei komissio niiden mukaan osoittanut riittävällä tavalla, että ne antoivat WWTE:lle ohjeen toteuttaa kilpailusääntöjen rikkominen tai että ne olivat suoraan mukana siinä.

169 Kuten edellä 127 kohdassa on jo todettu, perusteena sille, että komissio voi määrätä päätöksellään emoyhtiölle sakkoa, ei ole se, että emoyhtiö olisi yllyttänyt tytäryhtiötään kilpailusääntöjen rikkomiseen, eikä varsinkaan se, että emoyhtiö on osallistunut kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen, vaan se, että ne muodostavat yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen. Edellä 142 kohdassa esitetyistä syistä kantajien riidanalaisen päätöksen 376 perustelukappaleen kohtaan perustuvilla väitteillä ei voida asettaa kyseenalaiseksi tätä toteamusta (ks. edellä 59 ja 82 kohta).

170 On myös hylättävä kantajien väite, jonka mukaan ratkaisevan vaikutusvallan, jota emoyhtiön on käytettävä, jotta sen voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta, on liityttävä toimintaan, joka koskee tytäryhtiön kaupallista politiikkaa sen suppeassa merkityksessä ja joka lisäksi liittyy kyseiseen rikkomiseen suoraan, eli nyt esillä olevassa asiassa raakatupakan ostoon (ks. edellä 60, 69, 73 ja 77 kohta).

171 Kuten edellä 126 kohdassa on jo todettu, sen osoittamiseksi varten, päättääkö tytäryhtiö itsenäisesti toiminnastaan markkinoilla, on otettava huomioon kaikki merkitykselliset tekijät, jotka koskevat tytäryhtiön ja emoyhtiön välisiä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä, jotka voivat vaihdella tapauskohtaisesti ja joita ei siis voida luetella tyhjentävästi.

172 Seikat, joilla komissio riidanalaisessa päätöksessä perustelee toteamustaan, jonka mukaan tarkastelun kohteena olevan jakson aikana kantajat käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa markkinoilla, mainitaan kyseisen päätöksen 391 perustelukappaleessa ja ne voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan.

– V:n tehtävät Standard-konsernissa

173 Ensimmäiseksi komissio viittaa tiettyihin seikkoihin, jotka koskevat V:n tehtäviä Standard-konsernissa.

174 On todettava, kuten kantajat totesivat vastauksessaan, jonka ne antoivat komission hallinnollisen menettelyn aikana niille osoittamaan tietopyyntöön ja vahvistivat kirjelmissään, että V oli ainakin kilpailusääntöjen rikkomista koskevan jakson alusta alkaen yksi WWTE:n hallituksen neljästä jäsenestä. Samassa vastauksessa kantajat täsmensivät, että 30.9.1989 alkaneen jakson eri ajankohtina V oli myös neljän muun Italiaan ja Kreikkaan sijoittautuneen Standard-konsernin tytäryhtiön hallituksen jäsen. Nämä tiedot vastaavat täysin kantajien väitettä, jonka ne esittivät väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessaan ja toistivat vastineessa ja jonka mukaan V:llä oli sellainen ”edustajan tehtävä Euroopassa”, joka konkretisoitui siten, että hän oli näiden eri tytäryhtiöiden hallituksen jäsen, ja hän vastasi Euroopassa ”jalostetun tupakan myynnin koordinoinnista SCC:n kansainvälisen myyntiverkoston kautta”.

175 On myös todettava, että kantajat eivät kiistä komission riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esittämää toteamusta, jonka mukaan V ”vastasi yleisesti [Standard-]konsernin toiminnasta Euroopassa”. Kantajat tyytyvät väittämään yhtäältä, että V:n tilanne ei ole verrattavissa niiden johtajien tilanteeseen, joihin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin viittasi edellä 64 kohdassa mainitussa asiassa ABB Asea Brown Boveri vastaan komissio, joten komissio ei voi viitata perusteluissaan tähän asiaan, ja toisaalta, että kyseinen väite on hyvin yleinen eikä se osoita, että SCTC olisi antanut WWTE:lle ohjeen ryhtyä toimimaan kilpailusääntöjen vastaisella tavalla. On lisättävä, että kantajat itse viittaavat kannekirjelmässä V:hen ”johtajana, joka vastaa konsernin toiminnasta Euroopassa”.

176 Kantajat eivät kiistä kirjelmissään myöskään sitä komission toteamusta, joka myös esitetään riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa ja jonka mukaan V toimi SCC:n edustajana ja oli ”vastuussa WWTE:n ja emoyhtiöiden välisistä suhteista”. Kantajat tyytyvät vain väittämään jälleen, että tämä toteamus on hyvin yleinen eikä osoita, että ne olisivat antaneet WWTE:lle ohjeen ryhtyä toimimaan kilpailusääntöjen vastaisella tavalla.

177 V ei ollut yhdenkään kantajan työntekijä – vaan SCTL:n, joka on SCTC:n kokonaan omistama tytäryhtiö –, eikä häntä mainittu SCC:n ”corporate directorsien” tai ”corporate officersien” luettelossa, jonka SCC toimitti komissiolle hallinnollisen menettelyn aikana. Hän kuitenkin toimi Standard-konsernissa erittäin korkeissa tehtävissä ja hänellä oli tässä konsernissa erittäin paljon vastuuta, erityisesti koska nämä tehtävät ja vastuu koskivat tämän konsernin kahta pääasiallista toiminnan alaa ja koko Euroopan kattavaa aluetta.

178 V:n tehtävien merkitystä Standard-konsernissa korostaa vielä se, että SCC:n vuosien 1999–2001 vuosikertomuksissa hänet esitellään tämän yhtiön tupakkajaoston ”apulaispääjohtajana ja Euroopan alueellisena johtajana”. Kantajien väite, jonka mukaan tätä titteliä ei todellisuudessa ollut olemassa ja se oli myönnetty V:lle ainoastaan hänen imagonsa kohottamiseksi, ei ole uskottava.

179 Nämä eri tekijät huomioon ottaen V:n voitiin järkevin perustein katsoa kuuluvan Standard-konsernin johtoon. Näin ollen komissio katsoi perustellusti, että tämän konsernin viimeisen portaan emoyhtiön eli SCC:n ja V:n välillä oli suora yhteys.

180 Tämä seikka, johon on lisättävä, että V oli yksi WWTE:n hallituksen neljästä jäsenestä, on vahva osoitus siitä, että SCC käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa markkinoilla.

– WWTE:n 25.3. ja 26.3.1996 pidetyn hallituksen kokouksen pöytäkirja

181 Toiseksi komissio käyttää perusteena 25.3. ja 26.3.1996 pidetyn WWTE:n hallituksen kokouksen pöytäkirjaa, joka on laadittu sekä espanjan että englannin kielellä.

182 Tältä osin on huomautettava, että tietyistä tämän pöytäkirjan osista, jotka ovat sen 2 kohdassa, jonka otsikko on ”Hallituksen kokouksia koskeva menettely”, käy ilmi, että kaksi WWTE:n hallituksen jäsentä, jotka olivat Standard-konsernin nimeämiä, korostivat sitä, että tämä yhtiö ei voinut toimia itsenäisesti SCTC:stä riippumatta. Täten V korosti, että vaikka WWTE:llä oli ”oma identiteetti/yksikkönsä”, se oli myös ”SCTC:n tytäryhtiö” ja sen oli näin ollen ”noudatettava SCTC:n kulttuuria”. C puolestaan korosti, että ”vaikka kaikilla [WWTE:n] hallituksen jäsenillä [oli] valtaa ja vastuuta, he [eivät] voineet tehdä vapaasti kaikkia päätöksiä ja heidän [piti] monissa tapauksissa kuulla SCTC:n korkeimpia yksiköitä”.

183 Pöytäkirjan muista osista käy ilmi, että WWTE:n oli useiden kysymysten tai kustannusten osalta kuultava SCTC:tä tai saatava ennalta sen hyväksyntä niitä varten.

184 Näin ollen ensinnäkin 3 kohdassa, jonka otsikko on ”Myyntimenettelyt”, mainitaan, että ”minkään suuruista tupakkamäärää ei voida viedä maasta ilman, että sen mukana on lomake, jossa on kaksi allekirjoitusta ja jonka sisältö laaditaan sen jälkeen, kun [F, joka on yksi kyseiseen WWTE:n hallituksen kokoukseen kutsutuista henkilöistä] on tällä viikolla käynyt Godalmingissa [SCTC:n toiminnan kotipaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa]” ja että ”[D:n, joka on yksi WWTE:n hallituksen jäsenistä,] on täytettävä tämä lomake huolellisesti sen jälkeen, kun [A] Godalmingissa on tarkastanut kaikki merkitykselliset tiedot”.

185 Toiseksi siinä todetaan pitkän aikavälin rahoituksesta seuraavaa: ”Toistaiseksi emme voi tehdä mitään, koska meillä ei ole mahdollisuutta kiinnittää omaisuutta SCTC:n antamien ohjeiden johdosta.” Siinä mainitaan myös, että F lähtee Godalmingiin tarkastellakseen tätä kysymystä muun muassa M:n kanssa. On täsmennettävä, että M oli kilpailusääntöjen rikkomista koskevan jakson aikana yksi SCC:n ”corporate officereista” ja apulaisjohtajista sekä sen varainhoitaja.

186 Kolmanneksi pöytäkirjan 10 kohdassa olevassa taulukossa luetellaan useita investointihankkeita, joita varten tarvitaan ”SCTC:n lopullinen hyväksyntä”. Merkittävimmän hankkeen eli uuden varaston rakentamisen osalta V ja M totesivat, että ”SCTC:n hyväksynnän saaminen tälle hankkeelle seuraavan tilikauden aikana voi olla hyvin vaikeaa”. Samaan 10 kohtaan on merkitty tiedoksi, että ”kun otetaan huomioon, että tätä hanketta tarvitaan välittömästi, SCTC hyväksyy hyvin todennäköisesti hyvin pian” investoinnin, joka koskee ”keskusten” siirtämistä viljelykseltä toiselle.

187 Edellä 182–186 kohdassa toistetut seikat viittaavat vahvasti siihen, että SCTC käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa markkinoilla. Kantajien väite, jonka mukaan SCTC:tä kuultiin vain kysymyksistä, jotka eivät liity raakatupakan ostoon – eli muun muassa jalostetun tupakan myynnistä – ja jonka mukaan sen pitäisi antaa hyväksyntänsä vain niihin, on merkityksetön edellä 170 ja 171 kohdassa esitetyistä syistä. Kantajien väite, jonka mukaan SCTC:n ennalta antamaa hyväksyntää edellytettiin vain, kun on kyse poikkeuksellisista menoista, on tosiseikkojen osalta puutteellinen, koska pöytäkirjan 10 kohdassa olevassa taulukossa on maininta investointihankkeista, joiden kustannukset vaihtelevat 1 220 ja 1 056 911 Yhdysvaltain dollarin (USD) välillä ja joiden hinnat olivat niinkin alhaisia kuin 4 800, 5 600 tai 6 504 USD.

188 Muut kyseessä olevassa pöytäkirjassa olevat viittaukset tukevat edellä 187 kohdassa esitettyä toteamusta. Näin ollen yhtäältä sen 4 kohdasta käy ilmi, että käytännesäännöt,

joita sovellettiin SCTC:n henkilöstöön, oli tarkoitettu sovellettaviksi myös WWTE:n henkilöstöön, tosin tiettyjen WWTE:n pääjohtajan esittämien vastalauseiden johdosta ne oli päätetty kääntää englannin kielestä espanjan kielelle. Toisaalta kyseisen pöytäkirjan 7 kohdasta käy ilmi, että WWTE:n hallitus oli käsitellyt SCTC:n taloudellista ja kaupallista tilannetta.

189 On myös korostettava, että kyseessä olevassa pöytäkirjassa mainitaan, että WWTE:n hallitus valmisteli raakatupakan ostostrategian vuoden 1996 satoa varten Espanjassa. Tässä asiayhteydessä mainitaan nimenomaisesti Madridissa 13.3.1996 pidetty jalostajien kartellin kokous seuraavin sanamuodoin:

”Madridissa pidettiin muutama päivä sitten kokous, johon osallistuivat kaikki ostoja tekevät yritykset ja jossa pyrittiin tekemään useita sopimuksia, jotka koskevat sopimusstrategioita [vuoden 1996] satoa varten. Hyvin kireissä tunnelmissa tehtiin vain seuraavat suulliset sopimukset:

1. Vähimmäishinta FCV:lle [flue cured Virginia] 3 [Espanjan pesetaa (ESP)]/kg

2. paljastettiin jokaisen yhtiön suunnittelemat keskimääräiset hinnat

Valitettavasti yhtään sopimusta ei syntynyt espanjalaisen tupakan jakamisesta neljän ostoja tekevän yrityksen kesken.”

190 On siis tuotu esiin, että WWTE:n hallitukseen kuuluneilla Standard-konsernin edustajilla oli tietoa jalostajien kartellin käytännöistä. Lisäksi, kuten jäljempänä 192 ja 193 kohdassa yksityiskohtaisemmin esitetään, muista komission asiakirja-aineiston seikoista käy ilmi, että V:lle ilmoitettiin henkilökohtaisesti ja WWTE:n hallituksen kokousten ulkopuolella tietyistä tämän kartellin seikoista. Asianosaisten kesken on selvää, että kyseiset edustajat eivät koskaan ilmoittaneet vastustavansa näitä käytäntöjä ja että SCC – siitä huolimatta, että se otti täten toimiessaan riskin joutua kolmansien osapuolten toimenpiteiden ja korvausvaatimusten kohteeksi – ei kohdistanut WWTE:hen yhtään toimenpidettä estääkseen sitä jatkamasta kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumista. Komissio saattoi perustellusti päätellä tästä, että SCC hyväksyi hiljaisesti tämän osallistumisen, ja katsoa, että tällainen toimintatapa oli lisäosoitus siitä, että se käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä toiminnassa.

– WWTE:n pääjohtajan V:lle lähettämät faksit

191 Kolmanneksi komissio viittaa neljään faksiin, jotka WWTE:n pääjohtaja S lähetti V:lle.

192 Näistä fakseista ensimmäisessä, joka on päivätty 28.10.1996 ja lähetetty SCTC:lle V:n luettavaksi, S ilmoittaa V:lle muun muassa vuoden 1996 kampanjan aikana tehdyistä tupakan ostoista ja jokaisen espanjalaisen jalostajan maksamista keskimääräisistä hinnoista ja antaa hänelle näin ollen yksityiskohtaista tietoa tietyistä jalostajien kartellin seikoista. Toisessa faksissa, joka on päivätty 6.10.1997 ja lähetetty ”Standard Commercial – UK:lle” – tämä viittaus on hyvin todennäköisesti käsitettävä niin, että sillä tarkoitetaan SCTC:tä, jolla oli toimintaa Yhdistyneessä kuningaskunnassa (ks. edellä 184 kohta) ja joka oli V:n työnantajayhtiön emoyhtiö (ks. edellä 177 kohta) –, S antaa yksityiskohtaista tietoa WWTE:n, Cetarsan ja Agroexpansiónin kesken edellisen syyskuun lopulla pidetystä kokouksesta, jossa nämä yhtiöt sopivat vaihtavansa tietoja raakatupakan hinnoista ja ostojen määristä. Kolmannessa faksissa, joka on

päivätty 8.10.1997 ja lähetetty ”Standard Commercial – UK:lle”, S toimitti V:lle jäljennöksen kirjeestä, jonka se oli osoittanut samana päivänä Cetarsan pääjohtajalle ja jossa hän valitti siitä, ettei Cetarsa noudata jalostajien tekemiä hintasopimuksia. Lopuksi 10.10.1997 päivätyssä faksissa, joka lähetettiin ”Standard Commercial – UK:lle” S antoi viitteitä jalostajien ostamista raakatupakan määristä ja maksetuista hinnoista.

193 Edellä 190 kohdassa esitetyistä syistä sitä seikkaa – jota kantajat eivät ole kiistäneet –, että WWTE:n pääjohtaja ilmoitti V:lle henkilökohtaisesti jalostajien kartellin eri seikoista, voitiin perustellusti pitää lisäosoituksena siitä, että SCC käytti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa.

– Ajanjaksoa 13.3.1996–5.5.1998 koskeva päätelmä

194 Edellä 173–193 kohdassa mainituista toteamuksista käy ilmi, että komissio osoitti oikeudellisesti riittävällä tavalla, että ajanjakson 13.3.1996–4.5.1998 aikana SCC ja SCTC käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa.

195 Sitä vastoin on todettava, kuten kantajat ovat perustellusti korostaneet, että yhdenkään tekijän, johon komissio riidanalaisessa päätössä viittaa, perusteella ei voida katsoa, että TCLT – joka kantajien mukaan on yhtiö, jolla ei ole omaa toimintaa ja jonka

osuus WWTE:ssä on puhtaasti rahoituksellinen – käytti tosiasiallisesti kyseisen ajanjakson aikana ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa markkinoilla. Nämä tekijät koskevat nimittäin vain SCC:tä ja SCTC:tä.

196 Lisäksi unionin yleinen tuomioistuin ei voi ottaa huomioon sitä, että TCLT oli WWTE:n pääasiallinen asiakas vuodesta 1996 vuoteen 1999 saakka, koska komissio vetosi tähän ensimmäisen kerran vasta vastineessa, kun se pyrki osoittamaan, että TCLT on vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta. Lisäksi WWTE:n hallituksen 25.3 ja 26.3.1996 pitämän kokouksen pöytäkirjasta käy ilmi, että jalostetun tupakan ostot WWTE:ltä osoitettiin TCLT:lle puhtaasti kirjanpitoon ja verotukseen liittyvistä syistä: ”[A]ikaisemmin [WWTE laskutti kyseiset ostot TCLT:ltä] merkitäkseen voiton WWTE:n kirjanpitoon.” TCLT:lle ei toimitettu yhtään jalostetun tupakan toimitusta. Joka tapauksessa kyseinen seikka, vaikka se voi olla osoitus siitä, että TCLT oli kiinnostunut WWTE:n kaupallisesta politiikasta, ei sellaisenaan ole riittävä osoitus siitä, että TCLT käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa.

197 Tästä seuraa, ettei komissio voinut perustellusti katsoa TCLT:n olevan vastuussa WWTE:n kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta ajanjakson 13.3.1996–4.5.1998 osalta eikä se täten voinut katsoa sen olevan yhteisvastuussa sakon maksamisesta tämän saman jakson osalta.

Ajanjakso, joka alkoi 5.5.1998 ja päättyi riidanalaisen päätöksen antamiseen

198 Kun otetaan huomioon riidanalaisen päätöksen 393 perustelukappaleessa mainitut seikat (ks. edellä 38 kohdassa olevat kolme ensimmäistä luetelmakohtaa), voidaan katsoa, että 5.5.1998 ja vuoden 1998 lokakuun välisenä aikana kantajat omistivat WWTE:n lähes kokonaan ja tästä viimeksi mainitusta ajankohdasta alkaen riidanalaisen päätöksen tekemispäivään saakka kokonaan.

199 Tähän on lisättävä se, että 5.5.1998 lähtien kantajilla on ollut hallussaan enemmistö, jota vaaditaan päätösten tekemiseen WWTE:n yhtiökokouksissa (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale), ja että WWTE:n hallituksessa on kaksi uutta jäsentä, jotka on nimitetty WWTE:n yhtiökokouksessa niiden jäsenten tilalle, jotka edustivat vanhoja vähemmistöosakkaita.

200 Edellä 198 ja 199 kohdassa esitettyjen seikkojen perusteella on selvää, että 5.5.1998 alkaen kantajilla on ollut mahdollisuus käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa. Lisäksi kantajat myöntävät kirjelmissään nimenomaisesti tämän tosiseikan.

201 Näin ollen on aiheellista tarkastella, täyttyikö 5.5.1998 alkaneen ja riidanalaisen päätöksen antamispäivänä päättyneen jakson aikana ratkaisevan vaikutusvallan käyttämistä koskeva edellytys jokaisen kantajan osalta, kuten komissio väittää.

202 Tältä osin on muistutettava, että esitettyään erisuuntaisen väitteen (ks. edellä 105 kohta) komissio myönsi vastauksessaan unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kirjalliseen kysymykseen, ettei se tyytynyt riidanalaisessa päätöksessä, kun

on kyse tytäryhtiöistä, jotka ovat kokonaan emoyhtiöidensä määräysvallassa, käyttämään perusteena edellä 129, 130 ja 140 kohdassa tarkoitettua olettamaa katsoakseen näiden tytäryhtiöiden olevan vastuussa kyseisten tytäryhtiöidensä tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, vaan se otti huomioon myös lisäseikkoja, jotka osoittavat, että ratkaisevaa vaikutusvaltaa oli tosiasiallisesti käytetty (ks. edellä 118 ja 147 kohta). Riidanalaisen päätöksen eri perustelukappaleista käy ilmi, että komissio todellakin valitsi nyt esillä olevassa asiassa tämän lähestymistavan (ks. edellä 141–145 kohta).

203 On siis tarkastettava, osoitetaanko komission riidanalaisessa päätöksessä huomioon ottamilla seikoilla oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kantajat käyttivät tarkastellun jakson aikana tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa. Nämä seikat mainitaan riidanalaisen päätöksen 396 ja 398 perustelukappaleessa ja alaviitteissä 313 ja 314.

– V:n tehtävä viljelysopimusten tekemisessä

204 Ensimmäinen seikka, johon komissio viittaa, on se riidanalaisen päätöksen 396 perustelukappaleessa mainittu tosiseikka, että vuodesta 1998 lähtien V:llä ”on ollut – – tehtävä WWTE:n tuottajien ryhmittymien kanssa tekemien viljelysopimusten tekemisessä”. Riidanalaisen päätöksen alaviitteessä nro 313 viitataan tältä osin SCTC:n johtokunnan V:lle osoittamaan muistioon, joka koskee ”pitkän aikavälin espanjalaisia toimitussopimuksia” ja joka on päivätty alkuvuodesta 1998.

205 On todettava, että kyseisen muistion tarkoitus on todellakin antaa lupa siihen, että V – josta käytetään nimitystä ”Euroopan aluejohtaja” – ”tekee kasvattajien kanssa toimitussopimukset tupakan toimittamiseksi [WWTE:lle]”. Tässä asiakirjassa kerrotaan hyvin täsmällisesti, minkälaisin ehdoin V voi tehdä nämä sopimukset, erityisesti kun on kyse ostojen määristä, ostohinnoista, laatubonuksista ja etumaksuista, joita tuottajille voidaan myöntää, sekä ”etumaksuihin liittyvistä takuista”, joita tuottajilta voidaan vaatia.

206 Sen lisäksi, että edellä mainitulla muistiolla tehdään tyhjäksi kantajien toteamus, jonka mukaan V hoiti ainoastaan jalostetun tupakan myyntejä, siinä osoitetaan selvästi se, että SCTC:llä oli aktiivinen tehtävä WWTE:n raakatupakan ostopolitiikassa, ja näin ollen se, että se käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toimintaan markkinoilla.

207 Tämän muistion avulla voidaan myös osoittaa, että SCC käytti tosiasiallisesti tällaista vaikutusvaltaa. Yhtäältä H:n, joka oli tämän yhtiön pääjohtaja ja toimitusjohtaja, ja C:n, joka oli yksi sen hallituksen kolmesta jäsenestä, piti allekirjoittaa se. Toisaalta V – jolle oli täten myönnetty toimivalta tehdä tietyt raakatupakan toimitussopimukset – oli edelleen tänä ajankohtana sekä WWTE:n hallituksen jäsen että suoraan yhteydessä SCC:hen, jonka yksi apulaispääjohtaja hän oli (ks. edellä 174–179 kohta).

208 Näitä toteamuksia ei voida asettaa kyseenalaiseksi kantajien väitteellä, jonka mukaan riidanalaisen päätöksen kohteena olevat kilpailusääntöjen rikkomiset koskivat vain yhden vuoden ajaksi tehtyjä viljelysopimuksia, kun taas SCTC:n johtokunnan vuoden 1998 muistiossa tarkoitettujen sopimusten kesto oli kolme vuotta tai enemmän. Jotta emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön kilpailusääntöjen

rikkomisesta, ei ole tarpeen osoittaa, että emoyhtiö vaikuttaa tytäryhtiönsä politiikkaan sillä erityisellä alalla, jota kilpailusääntöjen rikkominen koskee (ks. edellä 170 ja 171 kohta).

209 Myöskään se kantajien väite, että pitkän aikavälin espanjalaisista toimitussopimuksista ei käy ilmi, että kantajat olivat antaneet WWTE:lle ohjeen rikkoa kilpailusääntöjä, ei ole merkityksellinen, samoista syistä kuin edellä 168 ja 169 kohdassa on esitetty.

– WWTE:n käsikirja

210 Toinen seikka, johon komissio vetoaa, on se riidanalaisen päätöksen 398 perustelukappaleessa toistettu tosiseikka, että WWTE:n käsikirjassa todetaan, että ”pääjohtaja vastaa ostojohtajan kanssa suoraan [sopimuksentekomenettelystä] emoyhtiön, joka hyväksyy kampanjan talousarvion joka vuosi maaliskuussa, ennalta myöntämällä luvalla”.

211 Tältä osin on todettava, että kantajien itsensä antamien selitysten mukaan ja tämän käsikirjassa tehdyn toteamuksen mukaisesti SCTC:n kuuluu sallia WWTE:n vuosittaisen talousarvion hyväksymismenettelyn yhteydessä ja ennen sopimuksentekomenettelyn aloittamista raakatupakan enimmäismäärät, jotka WWTE voi ostaa Espanjassa (ks. edellä 73 kohta). Toisin sanoen SCTC:n tehtävänä on hyväksyä raakatupakan ostoja koskeva talousarvio ennen kuin WWTE:n pääjohtaja voi aloittaa sopimuksentekomenettelyn. Tämä seikka vahvistaa selkeästi sen, että SCTC käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa markkinoilla.

212 Siitä kannattajien väitteestä, jonka mukaan WWTE:n käsikirja ei ole todistusvoimainen 5.10.1998 ja vuoden 2000 välisen ajanjakson osalta, koska se laadittiin vasta tämän viimeksi mainitun vuoden aikana, on riittävää todeta, että kyseinen käsikirja on todiste sen edellä 204 kohdassa mainitun SCTC:n johtokunnan V:lle osoittaman muistion lisäksi, jossa jo osoitetaan, ettei WWTE ollut vuodesta 1998 alkaen kaupallisesti itsenäinen (ks. edellä 206 ja 207 kohta).

213 Lopuksi kantajien väite, jonka mukaan WWTE:n käsikirja ei osoita riittävällä tavalla, että SCTC antoi WWTE:lle ohjeen ryhtyä toimimaan kilpailusääntöjen vastaisella tavalla, on hylättävä edellä 168 ja 169 kohdassa esitetyistä syistä.

– WWTE:n hallituksen 20.1.2000 pitämän kokouksen pöytäkirja

214 Kolmas seikka, johon komissio riidanalaisessa päätöksessä tukeutuu, on sen alaviitteessä nro 314 mainittu tosiseikka, jonka mukaan WWTE:n hallituksen 20.1.2000 pitämän kokouksen pöytäkirjasta käy ilmi, että tämän yhtiön toimintasuunnitelma verovuodelle 2001 hyväksyttiin ”sillä varauksella, että emoyhtiö ehdottaa siihen muutoksia”, millä toisin sanoen viitataan kantajien itsensä mukaan SCTC:hen.

215 Tämä vahvistaa sen, että SCTC käytti tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa.

216 On havaittava, että edellä 214 kohdassa mainitussa pöytäkirjassa on muita viittauksia, jotka osoittavat, että tietyt WWTE:n emoyhtiöt valvoivat sen kaupallista politiikkaa. Täten siinä mainitaan, että ”[V] [oli] vahvistanut lähettävänsä viljelysuunnitelman Wilsoniin [eli paikkaan, jossa oli SCC:n ja SCTC:n kotipaikka], ja hän toivoi, että se hyväksyttäisiin maaliskuussa”.

– Päätelmä, joka koskee 5.5.1998 alkanutta ja riidanalaisen päätöksen antamispäivänä päättynyttä ajanjaksoa.

217 Kun edellä 204–216 kohdassa mainitut seikat yhdistetään siihen, että SCC ja SCTC omistivat tarkastellun jakson aikana WWTE:n ensin lähes kokonaan ja tämän jälkeen kokonaan, niistä käy ilmi, että komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että tämän jakson aikana SCC ja SCTC käyttivät tosiasiallisesti ratkaisevaa vaikutusvaltaa WWTE:n toiminnassa.

218 Sitä vastoin on todettava, kuten kantajat ovat perustellusti korostaneet, että yhdenkään komission riidanalaisessa päätöksessä esittämän tekijän perusteella ei voida katsoa, että TCLT käytti tosiasiallisesti tällaista vaikutusvaltaa sen jakson aikana, joka alkoi 5.5.1998 ja päättyi riidanalaisen päätöksen antamispäivänä. Tältä osin komissio ei voi käyttää perusteena vain sitä, että TCLT omisti koko WWTE:n, koska täten TCLT:tä syrjittäisiin Intabexiin (ks. edellä 143 kohta) sekä Universaliin ja Universal Leafiin nähden (ks. edellä 142 kohta).

219 Näin ollen komissio ei voinut perustellusti katsoa TCLT:n olevan vastuussa WWTE:n kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta edellä 218 kohdassa tarkoitetun ajanjakson aikana eikä täten katsoa sen olevan yhteisvastuussa sakon maksamisesta siltä osin kuin on kyse samasta ajanjaksosta.

Kantajien esittämät väitteet sen osoittamiseksi, että WWTE toimi markkinoilla itsenäisesti kilpailusääntöjen rikkomista koskevan ajanjakson aikana

220 Kantajat väittävät, että edellä 75–79 kohdassa esitetyt seikat osoittavat, että kilpailusääntöjen rikkomista koskevan ajanjakson aikana WWTE oli ”suuressa määrin” itsenäinen SCTC:hen nähden ja ”lähes kokonaan” itsenäinen SCC:hen ja TCLT:hen nähden.

221 Koska on todettu, ettei TCLT:n voida katsoa olevan vastuussa WWTE:n kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta (ks. edellä 195–197, 218 ja 219 kohta), tätä kysymystä ei ole enää tarpeen tarkastella TCLT:n osalta.

222 Ensimmäiseksi on todettava, että se, että tytäryhtiöllä on oma paikallisjohto ja omat varat, ei sellaisenaan ole todiste siitä, että se päättää toiminnastaan markkinoilla itsenäisesti emoyhtiöistä riippumattomasti. Vaikka siis WWTE oli nyt esillä olevassa asiassa kiistatta tällaisessa tilanteessa, sen oli kuitenkin hankittava SCTC:n lausunto tai ennalta antama suostumus useisiin kysymyksiin ja menoihin (ks. edellä 183 ja 187 kohta), sen pääjohtaja ei voinut aloittaa raakatupakan ostosopimusten tekomenettelyä ennen kuin SCTC oli hyväksynyt sitä vastaavan talousarvion (ks. edellä 210 ja 211 kohta) ja SCC:llä ja SCTC:llä oli aktiivinen tehtävä sen raakatupakan ostostrategiassa (ks. 204–207 kohta).

223 Toiseksi väitteestä, jonka mukaan vastuu raakatupakan ostoista kuului yksinomaan WWTE:lle, on todettava, kuten kantajat itse myöntävät ja kuten edellä 210 ja 211 kohdassa on todettu, että SCTC:lle kuului raakatupakan ostoja koskevan talousarvion hyväksyminen ennen sopimustentekomenettelyn aloittamista. On siis selvää, ettei WWTE ollut itsenäinen raakatupakan ostoihin liittyvissä asioissa. Joka tapauksessa

tytäryhtiön itsenäisyyttä on arvioitava vain sen tuotteen markkinoihin nähden, joilla kilpailusääntöjen rikkominen tapahtui.

224 Kolmanneksi on todettava edellä 222 ja 223 kohdassa mainituista syistä, että kantajat eivät voi tehokkaasti vedota siihen tosiseikkaan, että Standard-konsernin rakenne on hajautettu. Kantajien väitteestä, jonka mukaan WWTE:n toiminta on häviävän pieni osa Standard-konsernin toimintaa, on todettava, ettei se sellaisenaan osoita, että SCC ja SCTC antoivat WWTE:n päättää itsenäisesti toiminnastaan markkinoilla.

225 Edellä todetusta seuraa, että kantajien esiin tuomat seikat eivät osoita, että WWTE toimi markkinoilla itsenäisesti kilpailusääntöjen rikkomista koskevan jakson aikana.

Loppupäätelmä

226 Kaikesta edellä todetusta seuraa, että komissio katsoi perustellusti, että SCC ja SCTC ovat vastuussa WWTE:n kilpailusääntöjen rikkomisesta ja että ne näin ollen ovat yhteisvastuussa sakon maksamisesta, ja luokitteli ne perustellusti riidanalaisen päätöksen adressaateiksi.

227 Sitä vastoin komissio ei voinut perustellusti tehdä samaa päätelmää TCLT:n osalta, kun on kyse koko ajanjaksosta, jota kilpailusääntöjen rikkominen koski.

228 Riidanalainen päätös on täten kumottava siltä osin kuin se koskee TCLT:tä.

229 Tällä osittaisella kumoamisella ei ole seurauksia sen sakon määrään, jonka maksamisesta SCC ja SCTC ovat edelleen yhteisvastuussa. Toisin kuin kantajat ovat vastauksessaan väittäneet, tällaisella kumoamisella ei varsinkaan ole vaikutuksia korjauskertoimeen 1,5, jota komissio sovelsi WWTE:lle määrätyn sakon lähtösummaan varmistaakseen, että sakon vaikutus on riittävän varoittava (riidanalaisen päätöksen 423 perustelukappale), koska tämä korjauskerroin on vahvistettu SCC:n, joka johtaa taloudellista kokonaisuutta, johon WWTE kuuluu, kokonaisliikevaihdon mukaan. Edelleen toisin kuin kantajat vastauksessaan väittävät, kyseisellä osittaisella kumoamisella ei myöskään ole vaikutusta 50 prosentin korotukseen, jota sovellettiin WWTE:lle määrätyn sakon laskentapohjaan kilpailusääntöjen rikkomisen keston takia (riidanalaisen päätöksen 432 ja 433 perustelukappale). Sillä, että TCLT:n ei voida katsoa olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta, ei nimittäin ole minkäänlaista vaikutusta sen kestoon.

Oikeudenkäyntikulut

230 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Tämän artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti unionin yleinen tuomioistuin voi jakaa oikeudenkäyntikulut, jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi.

231 Koska käsiteltävä kanne hyväksytään osittain, asian olosuhteita arvioidaan oikein, kun päätetään, että kantajat velvoitetaan vastaamaan kahdesta kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja korvaamaan kaksi kolmasosaa komission oikeudenkäyntikuluista ja että komissio velvoitetaan vastaamaan yhdestä kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja korvaamaan yksi kolmasosa kantajien oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **[EY] 81 artiklan 1 kohdan mukaisesta menettelystä (asia COMP/C.38.238/B.2 – Raakatupakka-ala – Espanja) 20.10.2004 tehty komission päätös K(2004) 4030 lopullinen kumotaan siltä osin kuin se koskee Trans-Continental Leaf Tobacco Corp. Ltd:tä.**

2) **Kanne hylätään muilta osin.**

3) **Alliance One International, Inc., Standard Commercial Tobacco Co., Inc. ja Trans-Continental Leaf Tobacco vastaavat kahdesta kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja kahdesta kolmasosasta Euroopan komission oikeudenkäyntikuluja, ja Euroopan komissio vastaa yhdestä kolmasosasta omia oikeudenkäyntikulujaan ja yhdestä kolmasosasta kantajien oikeudenkäyntikuluja.**

Czúcz Labucka O'Higgins

Julistettiin Luxemburgissa 27 päivänä lokakuuta 2010.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta ..... II - 5336

1. Kantajat ja hallinnollinen menettely ..... II - 5336

2. Riidanalainen päätös ..... II - 5339

3. Riidanalaisen päätöksen adressaatit ..... II - 5342

Menettely ja asianosaisten vaatimukset ..... II - 5349

Oikeudellinen arviointi ..... II - 5351

1. Asianosaisten lausumat ..... II - 5352

2. Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta ..... II - 5369

Alustavat huomautukset siitä, voidaanko emoyhtiön katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen vastaisesta toiminnasta ..... II - 5369

Arviointiperusteet, joita komissio käytti riidanalaisessa päätöksessä katsoessaan, että emoyhtiö on vastuussa tytäryhtiönsä tekemästä kilpailusääntöjen rikkomisesta ..... II - 5373

Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa ..... II - 5377

Komission nyt esillä olevassa asiassa soveltaman menetelmän lainmukaisuus ja toinen kanneperuste ..... II - 5379

Kantajien ja WWTE:n muodostaman yhden taloudellisen yksikön olemassaolo .... II - 5381

Ajanjakso 13.3.1996–5.5.1998 ..... II - 5382

– V:n tehtävät Standard-konsernissa ..... II - 5385

– WWTE:n 25.3. ja 26.3.1996 pidetyn hallituksen kokouksen pöytäkirja ... II - 5387

– WWTE:n pääjohtajan V:lle lähettämät faksit ..... II - 5390

– Ajanjaksoa 13.3.1996–5.5.1998 koskeva päätelmä ..... II - 5391

Ajanjakso, joka alkoi 5.5.1998 ja päättyi riidanalaisen päätöksen antamiseen .. II - 5393

– V:n tehtävä viljelysopimusten tekemisessä ..... II - 5394

– WWTE:n käsikirja ..... II - 5396

– WWTE:n hallituksen 20.1.2000 pitämän kokouksen pöytäkirja ..... II - 5397

– Päätelmä, joka koskee 5.5.1998 alkanutta ja riidanalaisen päätöksen antamispäivänä päättynyttä ajanjaksoa. ..... II - 5398

Kantajien esittämät väitteet sen osoittamiseksi, että WWTE toimi markkinoilla itsenäisesti kilpailusääntöjen rikkomista koskevan ajanjakson aikana ..... II - 5399

Loppupäätelmä ..... II - 5400

Oikeudenkäyntikulut ..... II - 5401